

सुचिदावदान

ॐ नमो रत्नत्रयाय ॥ ॥ ॐ नमः श्रीदेव्यैः ॥ ॥ अथ सारिपुत्रः संप्रहर्षः सांजलिः पुनः नत्वा श्रीभगवान् भूयो प्रार्थये देवमादरात् ॥ श्रुता
मे भगवान्हास्ता कार्तिकवृत्तमुत्तमं ॥ माघमासेषु नश्चान्यद्वृत्तं वद कथं प्रभोः ॥ इति संप्रार्थितं श्रुत्वा भगवान्समुनीश्वरः ॥ अगदद्विधिवत्
सर्वमाघस्य यद्विधिं क्रमात् ॥ शृणुष्व भिक्षव शारिपुत्र युयं समादरात् ॥ मुनिवरैर्यथाख्यातं तथा वक्ष्यामि ते धृता ॥ आदौ प्रातः समुत्थाय
तिर्थगत्वा मुनिश्रितं ॥ एकधा पंचधा चैव शतधा श्वसहस्रधा ॥ रक्षधा शकृतः स्नानं कृत्वा नित्यं त्रिसंध्यात ॥ ध्यात्वा चैतं मनुस्मृत्य भजेति
त्यं समादरात् ॥ एवं यः सचरेत्स्नानं माघमासे यथाविधिः ॥ स सुखी विमलात्मानो भवति सुरसुतजः ॥ ततश्चैत्यविंशेषु सुधा लेपं
समादरात् ॥ कृत्वा पूजा वृत्तं चैव पोषधं च विधानतः ॥ गोक्षीरैः पंचरत्नैश्च सुगंधोदकमिश्रितैः ॥ सुधां बुना समारोय कुर्यात्सुधाविलेपनः ॥
दीपज्वालां प्रदातव्यं यथाशक्तिः सुभक्तिमान् ॥ अत्युच्चयस्तिकाकारो चक्राकारश्च यंत्रिकान् ॥ आत्मारूपो महादीपः गुंडालमालिका च
था ॥ सर्वाकारकादीनां दद्याच्चैत्याय श्रद्धया ॥ प्रपूज्य विधिवत्तत्र पूजां पंचोरकैः ॥ छत्रध्वजपताकाभिरोहयेज्जिनपुंगवे ॥ ततः
होमं च होतव्यं व्रतिनां तु यथाविधि ॥ रक्षको घ्राहृतिं चैवाहुतिं सर्वान् प्रपूरयेत् ॥ अभिषेकं ततो दद्यात्पंचसूत्रादिवंधनं ॥ प्रतिष्ठा

सुविडा

१

मंत्रसंयुक्तान् वज्रपुष्पेन वज्रिना ॥ नानासुमंगलैर्बोधैर्महोत्साहं प्रवादयेत् ॥ राजफलाक्षतैश्चैव पुष्पैश्च प्रपूरयेत् ॥ पुष्पैकैकं तु शि
ष्याय वृत्तः पूर्णप्रपूरयेत् ॥ लोहाग्निना च संरक्ष्य सेचयेत्कलशां वृत्ता ॥ तत्सयज्ञाभिषेकं च दद्यात्सुमंगलान्वितान् ॥ वज्रमुष्पेन संस्पृ
श्य शिष्यान्मंत्रैः प्रतिष्ठयेत् ॥ संपूर्णकामुना युक्ते राशीवाक्यं प्रदापयेत् ॥ शिष्ये मापि तथा मासं संपूर्णं भावयेत्सुदा ॥ कौमारी चार्च
णं कृत्वा तत्पुसादं प्रभुं जयेत् ॥ सगरा संयुक्तं चक्रकर्तव्यमादरात् ॥ धर्मांगारिच संतोष्य शेषाच्चादिपुष्पजनात् ॥ शेषवत्पार्श्व
ने सर्वे विधिर्वर्चवमादरात् ॥ इत्येव विधिना येन कुर्युर्वृत्तं समादरात् ॥ तेन सद्यं सुखं सम्पत् प्राप्नुवंति न संशयः ॥ अस्ति भिक्षव
पूर्वेषु समयेषु मया श्रुता ॥ महानगर्यां कौशायां धर्मपालनृपात्मजः ॥ घोषिरानिर्मितारामे विहारे चैत्यपुंगवे ॥ अनादिबुद्धनाथा
ना जिनानां गृहमुत्तमं ॥ तेन राज्ञेन माघे शुक्लित्यस्नानं वृत्तं दधत् ॥ पोषधं मासमेकं तु कृत्वा वृत्तं सुनिश्चितं ॥ ततस्तत्रैत्यराजेषु सु
हाले पंकृतं मुदा ॥ दीपजात्रां पुनः कुर्यात्सर्वा कृतिः सुयोजनात् ॥ चामलं वज्रघण्टं च व्यंजनैश्च विज्ञानैः ॥ दिग्पालाध्वजध्वजश्च पु
ताकाभिरलंकृतं ॥ पूजयेन्निश्चितं भक्ता पूजांगैर्विविधिक्रमात् ॥ पुदक्षिणं सहस्राणि प्रकुर्याच्च पुराणि ॥ यज्ञचापिततः क

१

ममपयोधरं पिबेत्सुक्तं सर्वैः ॥ तस्मान्मोधातेति नामस्थापिते केचित्समूहान् इति ॥ चतुर्ध्विपस्थिता सर्वे राजानस्तद्दृष्ट्वा तमभुत्वाश्वा
य्याद्भुतमभूत् ॥ चाष्टमीव्रतप्रभावेनासौ मोधातानामराजा एवं वृद्धिर्भवतीति ॥ तदा सर्वे राजान मनोरथपूर्णा मभवत् । शक्रे
नापि पोषधव्रतं चकार । एवं अतीतानागतप्रसृत्यन्त्रेभ्यः तथागतेभ्योपि व्रतराजकथां कथितमभूत् ॥ तस्मादिक्षवयुयमपि एवं
कुलपुत्रोत्तमं । ततः सुवंधूनामराजा सर्वगुरोपदेशं भु निर्द्वैतः ॥ तत्र राजगृहे स्थित्वा कार्तिकशुक्लाष्टम्यां श्रवणानक्षत्रे वृद्धि
योगे बुधवासरे धर्मशालां कृत्वा समंदलादि पंचोपचारविधिं सज्जीकृत्य आर्यावलोकितेश्वरं स्मृत्वा षडक्षरीजाप अपरमितापा
थ अमोघपाशधारिण पाथं कृत्वा सहस्रेण व्रतमाश्रयामास राजा ॥ ततो राजा क्षीरभोजनादिपारणं कृत्वा भंडागारे शाने गत्वा
संध्यायां भुवनकाले मुत्र संस्कारे बीजं पतति भूमौ ॥ तर्ह्येतदूरे गत्वा शयति राजा । तस्मिन्नात्रौ तत्र भूमौ श्शुस्तवमेकं प्रादुर्भूतं ॥
परिवृतमन्येषु स्तवैरतिस्थूलमति सुंधरं ॥ प्रातःकाले उद्यानपालके पुरुषेन दृष्ट्वा विस्मितः त्वरितं त्वरितं राजनी गत्वा कथयति
॥ भो महाराज अस्मक्रीडागहने श्शुस्तवमेवंप्रादुर्भूतं । तत्कस्य हेतोः शुभं वा शुभं । इति श्रुत्वा राजामात्यपुरोहितादि सर्वगत्वा

२ ददर्शुः ॥ विस्मीततदा राजा पुरोहितदेवज्ञमाहूय पृच्छति स्म ॥ भो पुरोहितदेवज्ञतन्निमित्तं भुभं वा ॥ भुभं कथयतां । तयो रुच
तुः भृगुमहाराजन्तदेतुक भुभमेव वशास्पलक्षणां । इति श्रुत्वा राजा विस्मितः । तदामध्ये स्थित इक्षुस्तंबयो संभभूत्वा ग
भिनीव भवति । सुरुचिना मराज्ञायाः कुचावा पूर्णवभूवतुः । राजा दृष्ट्वा प्रमुदित हृदया परस्परं संभाषयित्वा तत्रैकरात्रौ ति
ष्ठतः ॥ तस्मिन् पूर्णमास्यां उखागमनकाले तं दृष्ट्वं स्फोटयित्वा दिव्यकुमारो जातः ॥ जातमात्रेण राज्ञ्या दृष्ट्वा त्वरितं २ गृही
त्वा क्षीरं पिबयति । इक्षो जातकुमार राजा भवति वा न इति ध्यात्वा गुरौ गत्वा निवेदितं ॥ गुरुवाच ॥ भो राजन क्षमीवत उ
राणां सौ कुमारो जातश्च कवर्ति भवति निर्भय भवति इति श्रुत्वा २ परिनिर्दृतः ॥ ततः गुरुणा यथाज्ञप्तं तथा दानानि ददाति पु
राणानि करोति च पौरजनेभ्यो भोजनं कारयति सहर्षणा ततः क्रमेण जातकर्म कृत्वा पुरोहितेन लोके प्रशंसनीय यथार्थ ना
म तस्य कुमारस्य इक्ष्वाकु नाम स्थापितं इक्षोरुत्पत्तिभूतत्वात् ॥ ततश्च भ्रातृभिः पालितं पंचवर्षपर्यंतं स्वपुत्रवत् ॥ द्वा
भ्यां क्षीरं पीबयित्वा द्रव्येन मलमुत्रादि वर्जयित्वा द्रव्येन लालयित्वा द्रव्येन भोजयित्वा । क्रमाद्यथा पूर्णचंद्रं तथा स्थूलदेहे

भवति ॥ ततो गुरौ नित्वा सप्तवर्षाणि नानाशास्त्रव्याकरणा कोषोलंकार षड्भास्त्राध्ययनं करोति शास्त्रपूर्ण व्यवहारकर्मा
शिकरोति स्म ॥ पश्चात्पंचशतदाराभिः समन्वागतो भवति ॥ ततरसौ राजकुमार रथगजास्वमारुह्य देशजात्रां करोति ॥ पौर
जनैरपि सहर्षेण दानप्राप्तानि च यामिन्यां स्त्रीपुरुषयोः रतिक्तीडाद्युक्तेनामंदेन तिष्ठः ॥ ततः रेकस्मिं समये सुबंधुना मण
जा जराभावं भूत्वा स्वपुत्राय राज्याभिषेकं ददाति ॥ सिंहासनमनुकंचामलछत्रादिविधियुक्तैः ॥ पितो वाच ॥ अथ मे सफलं
जन्म जीवितं सफलं च मे ॥ व्रतपरायणत्वात् जातोऽसि त्वं सुपुत्रकः ॥ इक्ष्वाकुनाम राजेति नामधेयं कृतं तव ॥ मम बीजोऽसि
पुत्रत्वं धर्मेणारक्षतुं प्रजा ॥ कौतुकदेवस्य कार्यं एवमेव पुत्रेति वृत्तांतकथितः पुनरष्टमीव्रतं नवर्जय प्रतिपक्षे वा प्रति
मासे वा ष्टम्यां व्रतं कुरु । तत्पुण्येन चतुर्वर्गफलमाप्नोति कुलस्थिरं भवति यदि क्षितं तद्धवति तस्माद्व्रतं नवर्जय ॥ अ
थ पुण्यतनूनां कथां कथयामि पुत्रभूत ॥ तद्यथा वाराणस्यां सुप्रियनाम सार्थवाहोऽस्ति तेनाष्टमीव्रतं कृत्वा वरदक्षी
प्रजात्रां करोति एतत्पुण्येन एकास्मिन्दिने चिंतामणिमेकैरत्नं प्राप्तं । तद्वत्प्रत्यष्टम्यां ध्वजेऽपरोप्य पूजां कृत्वा व्रत

माराधयति । तदा सुवर्णरत्नादिदृष्टिरभूत् ॥ तद्विभूतिना पौरजनानां मयापि सुरेन तिष्ठति ॥ तस्मात्पुत्रवृत्तं कुरु न्यायेन पुजा पा-
 लनं च ॥ इत्युक्त्वा राजा तत्रो वतंगतः ॥ तत्र रिषाक राजा यथापिता कथितं तथा पुजापालनं कृत्वा सुरेन राज्यभोगं कृत्वा तिष्ठति । तत-
 रचिरेणासौ राजा छमीवृतकर्तुमभिलाभत्वा अलिंदायां चेति को हते प्रेषयति तत्र सा कथयति । भो राजपत्नी राजा मयि प्रेषितं-
 शीघ्रं विजयतां । सा चाह किमर्थमिति । चेति का हो वृतनिमित्तमिति । अलिंदाह । वृतं कथं पुनश्चेति काह । स्याद्यथेदं २ तीर्थे
 प्रादौ स्नानं कृत्वा धवला वस्त्रेन प्राहृत्या मोघपाशलोकेभ्यः स्नात्वा छमीवृतं कृत्वा क्षीरभोजनं च । अथवा निराहारेणा होरात्रमेकं च कु-
 रू ॥ मलस्नानादिवर्जयित्वा वर्णकभूषणं उच्चशयन महाशयनं नृत्य गीतं वादितं वने कीडादि सर्वं । एवमष्टांगपोषधवृतमारा-
 धय मया बहु नोक्तं तत्सर्वं गुरुणा यथाज्ञातं तथा कुरु ॥ इति श्रुत्वा अलिंदाया रतिकोपमभूत् विरूपं च । कटाक्ष कुंचित भ्रुविलोहि-
 त विभुमणानयन दंष्ट्रोत्कट मलिनमुख उच्छ्वासना कुंचितललाट शिरकंपनं कृत्वा चेति कामवोचत् ॥ भो चेति कै राजा किम-
 र्थं वृतकर्तुमिच्छति । पूर्वोपितपरापवीजेन सर्वमैश्वर्यं गृह्णन्ति उपवासकिमु सुखभोगादिकं न वर्जितं ममातुरो भवति गमनं न

समर्थः ॥ इति भुत्वा चेति कापरिनिर्हृत्य त इत्तांते राजनिकथयति ॥ तदुत्वा राजान् इतं प्रेषयति ॥ तदा राजा चिंतय
ति विना पाणिगृहापत्नी मा कथं वत माराधयामीत्युक्त्वा स्वयमेव गत्वा ह्य प्रवेशयति गृहे ॥ ततो राजा पंचशतपत्नीभिः सा
हसहर्षेण यथाविधिना भुक्ताष्टम्यादिने व्रतं करोति स्म तदालिंदया सकेनाति कोपेन मलस्नानादि वर्राकभूषणं कृत्वा विरू
पेन व्रतं करोति च ॥ कतिचिद्विषये अलिंदया कुक्षौ जातः ततो नवानां मासानां मत्स्यात्पुत्रो जातः दुर्वर्णं कृष्णमेघाभं स्थूलरो
तदा सरिजनाभिर्दृष्ट्वा ॥ भोरजपत्नी शोकं माकुरु असौ राजकुमारः सुपुत्रमेव जातमात्रेण सर्वलोकानां हर्षमभूततावलोक
किं ॥ इति भुत्वा राजपत्नी सतज्जया ३ वलोकितेश्वरं स्मृत्वा प्रार्थितवान् ॥ देव किंपापेन मम पुत्रविरूपं भवति ॥ चासौ कुमारः सुरु
पंकुरु क्षमस्वेति ॥ ततो राजा ज्ञात्वा सहर्षेण सौ कुमारदर्शनार्थं गतः ॥ दृष्ट्वा ह धिग्मेजन्तः देवेनैवं लज्जाकृतं इत्युक्तनिर्हृत
राजा गृहेति पृति उच्छ्वसेन ॥ राजाति कोपेन जातकर्मदिकं न कृतं विवेकं च ॥ तदालिंदया जातकर्म करिष्यामीत्युक्त्वा राजनिर्हृतं
प्रेषयामास ॥ इति ॥ भो महाराज पुत्राय जातकर्म करिष्यामीत्युक्त्वा मयि प्रेषितं ॥ राजोवाच ॥ इत सा पापिनी मेव व्रतदीने मल

स्नानादि बर्णिकभूषणं कृत्वा छत्रिषेनातिकोपेन विरूपेन वृतं कृतं । तस्मादसौ राजकुमारो विरूपं भवति-जातकर्मकिमुः । इति श्रुत्वा-
४ निर्द्वेष्याल्लिङ्गमवोचत् । भो राजपत्नी नैव करिष्यामीत्युक्तं । इति श्रुत्वा राजपत्निनातिशोकेन विलापंचकार । ततो राजा शोकेनाहतम-
नसाष्टम्यां दिने-सुरूपं पुत्रो मे भवतु इति विचिंत्य कुशालिलंगुहत्वा संकल्पंच कृत्वा उपवासंच वृतंच करोति स्म ॥ ततः रेको न पंचशत ए-
जपत्नीनां कुशुजातः क्रमेणानवानामासानां मत्स्यात्पुत्रो जातः । जातमात्रेण राजातिहर्षमभूत् । राजा ज्येष्ठपुत्रस्याधिकरूपं राजदृष्ट्वा
सहर्षेण दानानि ददाति पुराणानि करोति स्म । ततश्चतुर्थदिवसे जातकर्मदिकं कृत्वा नामधेयंचकार सतिलकुशेन संकल्पं कृते वृत्ता-
इत्यंनाराजानः कुशाक्षरसंयुक्तेन नामं करिष्यामीत्युक्त्वा ॥ तद्यथा ॥ बुधकुशल-धर्मकुशल-संघकुशल-वंसकुशल-विष्णुकुश-
ल-ईशकुशल-इंद्रकुशल-यमकुशल-अग्निकुशल-वरुणकुशल-कवेरकुशल-नैऋत्यकुशल-वायुकुशल-ईशानकुशल-इति नव-
रत्नानां नामानि स्थापितं अन्याश्च सर्वे राजान जातिकुशलेति ततस्त्रिंद्रकुशलतिराजान रघुमातृभिर्पालितं । एवं ईशकु राजापि पु-
त्राणां दिने २ विवेकं कृत्वा सहर्षेण सुखेन ब्रूति स्म ॥ ज्येष्ठपुत्रं विस्मृत्वा च रोषेण ॥ तदाराजपत्न्यातिविलापभूत्वा-यथाविधिना

३ मोघपाशस्याष्टांगोपोषधव्रतं करोमीति विचिंत्यैकचित्तेनाष्टमिव्रतं करोत्येकेन ॥ यथाप्रमारो न समये ममपुत्र राजा भवतु करु
णामयेति याचनां कृत्वा प्रतिपक्षाष्टम्यो दिने ॥ ततरेकस्मिन्दिने आलिंदया राजकुमाराणां सकुशलेति नामंभुत्वा सलज्जया स्वयं
मेव स्वपुत्राय कुशमात्रेति नाम करोति । तदा जाभुत्वा कुशमात्रनामो प्रेतकुशेति वदति ॥ ततो राजा पुत्रेभ्यो सालयेषु नियोज
यति वहि ॥ हस्तिरथाश्वरथदेवरथमनुष्यरथेषु ॥ तदारजकुमारारेते रथेषु अभिमारुह्य स्वस्वेच्छया रमंति स्म ॥ कुशकुमारेणा
दृष्ट्वा त्वरितं कौरोपवशावधित्वा भातृभ्यो रथादवरित्वा स्वयमेकेन रमंति स्म ॥ भ्रातृजनारतिवत्तवान्भीषणमुरबंदृष्ट्वा कंपमा
नेन पलायिता । प्रेतकुशभूतकुशराक्षसकुरोति प्रलापं कृत्वा च दिनेऽकुशेन निर्जितः ॥ ततः पंचवर्षेष्टद्वर्षगते राजा पुत्रेभ्यः
गुरौ नीत्वा क्षरादिशास्त्रारंभं कारितं । पुनरसौ कुशेन ज्ञात्वा गुरोः गृहे गत्वा भ्रातृनामक्षरकाष्ठं गृहीत्वा लेखयामास च ॥ तत्रापि
भ्रातृभ्यः परायित्वा निर्जितः ॥ यद्यस्ति सकलविशिष्टास्त्रविद्या रत्नपरिक्षादिचतुर्ष्वष्टविद्या भ्रातृभ्यः शिक्षितं तं दृष्ट्वा भुतमात्रे
णा कुशेन बुद्ध्या निर्जितवान् । तदापि भ्रातृभिः चंडालकुशेति प्रलापितं केचिद्वीरकुशेति कथितं ॥ तदारान्न शोकविस्मये भूत्वा

सहर्षेण चिंतयामास ॥ तत्कस्य हेतोः विरूपकुशराजा भवति चेदशुभं गुरो ननु शुभं अदिनापि । अशु सर्वेषां परिक्षां दर्शयिष्यामि सुक्ताः पि
५ स्तिका पुजमग्रे स्थाप्य पुत्रानवोचत् ॥ भो पुत्राः तत्पक्षात् न मेकमेकं गृह्ण इति श्रुत्वा सर्वे राजकुमारैः सहर्षेण सहसा गत्वा पिष्टिका मेकमेकं गृ
हीतं ॥ कुशकुमारैः केन ज्ञात्वाऽतिस्थूलमेकं गृहीतं ॥ तां दृष्ट्वा विस्मयेनाह ॥ भो कुमारं स्थित्वा इदं पिस्तिका भक्षय । इति श्रुत्वा सर्वे कुमारैः रिदं
पिष्टिकां सहर्षेण भक्षितं ॥ कुशैः केन पितुरग्रे स्थित्वा हासेन मुखं दृष्ट्वा २ भक्षितं ॥ यद्दृष्ट्वा राजा तिकोपेन चिंतयति । पापिना कुशेनैकेन म
माग्रे स्थित्वा निर्भयेन यथा मृगेन्द्रेन भक्षितं तथा ॥ सैव राजा भवति चेत् धिग्जन्मः ॥ पुनरेकस्मिं दिने राजा पिंडपात्रे शीरपूरार्ण कृत्वा कुमारै
भ्यः भोजनं ददाति ॥ तजृहीत्वा सर्वे सहर्षेण भक्षितं अन्यः कुशैः केन एवं चिंतयित्वा न भक्षितं राजकुमारेभ्यः पिंडपात्रभोजनमयोग्यं भिक्षु
भवति यदि योग्यमेवेति विचिंत्य पात्रात्रिंशत्पात्राणां मध्येऽवरोप्य भक्षितं ॥ राजा दृष्ट्वा चिंतयामास । तत्कस्य हेतोरिति ॥ ततो राजा गुरौ
गत्वाति तन्निमित्तं कथित्वाह । भो गुरु पञ्चशतकुमारानां मध्ये को राजा भवति तत्कथयस्व ज्येष्ठपुत्र विरूपभूतत्वा पृच्छाम्यहं ॥ गुरु
वाच ॥ भो महाराज क्षमस्व मिथ्यामावद ॥ रूपं किं प्रयोजनदेव धर्मकर्मगुणास्त्रयः ॥ कुशकुमारे राजं च भवत्येव न संशयः ॥ ज्येष्ठे

नापिमहाराज कलाचारैरात्रदिना ॥ तस्माद्यत्नं कुरु सम्यक् सहसाराजसत्तमः ॥ इत्याकर्णराज्ञः मनसि उदासं भूत्वाऽतिकोपेन गुप्ते
नच षोडशसुवर्णाघटं करोति ॥ तस्मिन्घटे रत्नादि सुवर्णमुद्रिका पूर्णं कृत्वा गुप्तेन भूमावारोप्य ताम्रपत्रे संख्यां लिखित्वा संदेहे
नतिष्ठति ॥ तत्तरिक्षाकुराज्ञरिति विभूतिना किंप्रयोजनमेव विचिंत्य सलज्जया दंपत्यो कलहं कृतं दिने २ तदारजा तपोवनगमनं
नशक्यते । कतिचिद्विवसेऽष्टमिवुतमेकं कृत्वा राजापंचत्वमुपगतः ॥ राजपत्न्यः सहगामिनी भवंति सर्वे ॥ तत्र लिंदासकातिष्ठ
ति ॥ ततो राजकुमारैर्यथाविधिनाग्यसंस्कारं कृत्वा सर्वकर्मणि कुर्वेति च ॥ ततो राजकुमारः परस्परमहंकारेन कलहं करोति ॥ त
दा इंदुकुशकुमाराय संक्षेपमात्रं राजेति पिता कथितोस्ति तदपि प्रकाशकर्तुं न शक्यते मातैः ॥ ततः मातैः जना सभया पुरोहित
मेवमाह ॥ भो पुरोहित राजकुमारानां मिथः कलहं करोति तच्छुभं न वयमपि पश्चाद्भयोस्ति तस्माद्यथा राजा कथितं तथा करि
ष्यामि । येन षोडशसुवर्णाघटालक्ष्यति सैव राजा भवति ॥ इति श्रुत्वा इंदुकुशप्रभृति राजकुमारैः पूर्वसंकेतं ज्ञात्वा वक्तुं न शक्य
ते । तदा कुशाह ॥ अहं सुवर्णाघटं गृहीत्वा च राजभविष्यामि गच्छेत्पुत्रा षोडशसुवर्णानि धयः ददर्शः ॥ अंते निधिवहि

६
श्रुपि मध्येचांतद्रितोनिधिः ॥ चतुर्णां राजशातानां चत्वारो निधयो धसि ॥ समुद्रे निधिरेकश्च निधिरेकश्च सागरे ॥ योजने निधि
रेकश्च निधिरेकश्च मोचने ॥ पृक्षाग्रे निधिरेकश्च पर्वताग्रे निधिस्तथा ॥ यत्र उदेति चंडाशु तत्रापि निहितो निधिः ॥ यतश्चास्तंग
तो भानुस्तत्रापि निहितो निधिः ॥ यत्र देवामही पतिस्तत्रापि निहितो निधिः ॥ कुमारजनकारे ते निधयो निहिता भुवि ॥ एतानियो
विजानासि स एव नृपतिर्भवेत् ॥ ॥ एतेतामुपत्रे लिखितमस्ति तच्छ्रुत्वा कुशकुमारेण सर्वनिधयः प्राप्तं ॥ तदा पुरोहितमंत्रिज
नानामतिविस्मयमभूत् ॥ तत्कस्य हेतोरिति ॥ पुनर्मंत्रिजना राजकुमारानवोचत् । भो कुमार येनासौ सिंहसनमभिरुह्य तिष्ठ
ति सैवं राजा करिष्यामीति श्रुत्वा राजकुमाराः सहर्षेण सहसा शुचि शीलं कृत्वा अलंकारादि वस्त्रेणाद्याश्च देवार्चनंगताः ॥ कुश
कुमारेण ज्ञात्वा तदवसरे सहसा सिंहसनमभिरुह्य तिष्ठति ॥ ततो धातुजनाः सहसा गत्वा तं दृष्ट्वा परस्परमुचुः ॥ धिक् वयं ज
न्म पापीनाकुशेनासौ सिंहसनैतिष्ठति हा हेति ततः पुरोहितामात्यजनैः पौरजनानां ह्यनय परस्परं संमतं कृत्वा तदुत्तमं क
थित्वा च कुशकुमाराय यथाविधि नाराज्याभिषेकं ददाति स्म ॥ वीरकुशमहाराजेति नाम स्थापितं ॥ तदा तेन यथापिता पालितं

६

तथा ३ मात्पपोरजनग्रामनगरजनपदादिसर्वा वशीकृत्य सहर्षेण राज्यभोगं कृत्वा तिष्ठति ॥ पोरजनैरपि आशिर्वचनं दत्वा
ससुरवेन स्थितं ॥ विरूपोपि गुराणार्थं मानितं सर्वैः ॥ अथांलिंदयारतिर्हर्षभूत्वा ॥ चैवं चिंतयामास ॥ अन्य राजकुमाराणां सपत्नी
भवति सुरूपां च सर्वैः । मम पुत्रविरूपभूत्वा त्विता व्यवहारं न कृतं । अश्रमया किं करिष्यामि विरूपाय सुरूपकं न्या को दास्यति
हा दैवेति । चक्रवर्ति राजा भवन्त्यसौ विना कन्या कथं भवति । सुरूपाविशते कन्या यदि स्यत्र न विशते ॥ विरूपापि प्रदास्यामि
मम पुत्राय सांप्रतं ॥ इत्युक्त्वा पुत्रमवोचत् ॥ भो महाराज ते व्यवहारकर्तुमिच्छाम्यहं कथं करिष्यामीति ॥ राजोवाच ॥ सुरू
पाय सुभ्रं मात विरूपा किंप्रयोजनं ॥ भ्रातृपत्न्यसुरूपास्य तस्मा ह्यज्ञा भविष्यति ॥ सर्वेषामधिक सुंदरी कन्या देहि नैव यदि
विक्रमेण निर्जित्य राज्यं च कन्यां च गृहीष्यामि ॥ इत्याकर्ण्य लिंदया पुरोहितमवोचत् ॥ भो गुरो राज्ञे व्यवहारसमयं भवति
सहसोपायं कुरु विरूपान सुरूपैव दृश्यतां । इति श्रुत्वा पुरोहिता मात्प सहमतं कृत्वा हतं प्रेषयति ॥ हतजनैरन्य ग्राम न
गर देश देशांतरं गत्वा पृच्छति याचयति । राजभिर्विरूपाय कथं कन्या दास्यामीत्युक्तं न ददाति क्वचित् ॥ एवं षोडशसु राज

कुलेषु गत्वा याचयति. तदपि कोपितदास्यति । निर्भृत्य पुरोहितमवोचत् । गुरो कन्या मानीतुं न शक्यते कोपितदास्यति क्षमस्व
॥ इत्युक्तमाकर्णा हिंदया मोघपाशस्य ब्रतं करोति. सुरूपा कन्यार्थे एकचित्तेन । पुन हूतमवोचत् भो हूतजना सुरसेननामजनप
दे कन्याकुञ्जनगरेवरे. समुद्रकराजाः पुत्री सुदर्शरानाम कन्या एकोस्ति तस्मिं गत्वानय ॥ इति श्रुत्वा दूतः सहसा गत्वा ह ॥
स्वस्त्यस्तु महाराज आयुरारोग्य वृद्धिरस्तु. नारायाण्यो इक्ष्वाकुराज पुत्र वीरकुशराजा तव सुंदरी कन्या मेकं देहि इति प्रार्थितं क्षम
स्व ॥ पुनरसौ चक्रवर्तिराजा वीरपराक्रमप्रतापवान् भागवान् गुरावान् तस्मात्पुत्रमावेव हाराय प्रार्थयामि कृपां कुरु । य
स्य गृहे अष्टैश्वर्यसत्तरत्नादिपरिपूर्णाः भवंति तव भाग्यमेव विशेषेण महास्थानपुराणभूमीति तस्माद्विलंबमाकुरु ॥ इत्या
कर्णं समुद्रकराजा एवं चिंतयंति ॥ वीरकुशराजा विरूपोपि महावीरश्चक्रवर्तिरेव । संबंधकर्तुं भुभमिति विचिंत्य. हूतमाह ॥
हूतविरूपोपि मम दिव्यकन्या दास्यामि राजात्रानय ॥ इताह ॥ भो महाराजान्य हूतं प्रेषयामि नागमिष्यति राजा. नागमनं भुभं
इति किं । चक्रवर्तिराजः बहुलोकाः सति सज्जनानां पीडामिव भवंति ॥ पुनः परचक्राय स्वराज्यं मादर्शय । दुष्टमंत्रिजनाः भुष्ट

मेव करिष्यति. नान्य ॥ इति ह तव च न माकर्ण्य एव मेवेत्युक्तातिष्ठति ॥ ततः पुरोहित प्रभृति अमान्यजना वाराणास्यां राजति
गत्वा प्राह ॥ भो महाराज तव भाग्यमेव सुंदरिकन्यां प्राप्तं तां आनीतुं सज्जीकुरु वयमपि दृष्ट्वा गताः ॥ इति श्रुत्वा वीरकुशो न मु
द्रिकां ददाति तेभ्यः ॥ अलिंदयापि सहर्षेण चतुरंगवत्तकाय सुवर्णपाल गीतवाद्यनृत्य सखीजनादिविधोपहारं सज्जी
कृत्वा तत्र द्यो रितवान् ॥ ततो राजा तानागतं दृष्ट्वा सहर्षेण मुदिन मुलग्न सुवेलायां यथाविधिं कृत्वा तस्मै सुदर्शना कं
न्या ददाति स्म । तदामान्यजनै र्राज्ञे हयगजधनरत्नादिं प्रदोषयित्वा च मान्यं कृत्वा सर्वविधिपूर्णा सुदर्शनां सुवर्णपाले
स्थाप्यः नानावाद्यगीतनृत्यमंगलाशब्दादि सिंदूरजात्रां कृत्वा सर्वे कन्याकुञ्जनगरात्पुष्टानं कुर्वन्ति च ॥ ततो राजा चतुरंग
वत्तकायं दासीदासखविजना विविधकुटुंबादिकं गोमहिषंदत्वा मिथः संभाष्य वादयित्वा परिव्रजन्ति । क्रमात्वारान्तस्याऽनु
पप्राप्तः ॥ पुरोहितसहसा राजति गत्वा ह ॥ भो महाराज तव प्रतापेन समुद्रकराजपुत्री सुदर्शना नीत तत्रारामस्थाने प्रा
प्ते यथाऽमरादस्य रसा गतं तथा ॥ एवं सुदर्शना कन्या सदृश मेदिन्यपि न विद्यते । अथ कन्यादानं ग्रहणं कुरु राजसत्तमः ॥

तदालिंदयेति श्रुत्वा पुरोहितमवोचत् ॥ भोगुरो सायवहारदिने सर्वोपकारेण राजमुखेन दर्शय तस्मै सादिव्यसुंदरी तस्मादि
रूपाय मादर्शय विपत्तिर्भवति इत्याकर्ण्य पुरोहितेन मुदिने सुलग्ने विविधमंगलादिशब्दः पूर्णघटपुरःसरेण सिंह राज्ञां
कृत्वा सहर्षेण राजगृहे प्रवेशय ॥ तदालिंदया दृष्टुमिति विस्मयेति श्रुति ॥ ततः पुरोहितेन यथाविधिना होमादि कृत्वा रात्रौ त्रि
शामे भुभस्थिरलग्ने तस्मै वीरकुशा कन्या ददाति स्मः तदा अग्निर्नज्वलति धूमत्वेन ॥ लोके दीप उर्वली भवति च न ज्वलति ॥ त
स्मिन्समये एकांतेन कन्यादानं करोति ततो राजति हर्षेण सहसा ग्रामगजाभ्युपगच्छन् दासी दासवत्त्राहंकार गृहक्षत्रशयनासनादि
गुरवे दक्षिणां ददाति ॥ ततो राजा तपुरे गत्वा तिहर्षेण सर्वं चिंतयति ॥ धन्याहं पिता ह्यलेन राजा कर्तुं न रोचति मह्यं ॥ मम भाग्येन
षोडशनिधिं प्राप्नोच सिंहसनीषि उर्वशी सदृश सुंदरी कन्या मयि होति ॥ ततः पुरोहितेन सुदर्शना कन्या माह एकोष्ठागारे प्रवेशयति
तत्र त्रिरत्नमूर्तयश्चित्रितोति । अष्टमीवत कथाचित्रितानि विविधरत्नस्वचितानि सुवर्णवितानि धर्मधातुमंदलालंकृतानि स्व
र्णसिंहासनीपरि विविधकोमलसय्यासनानि शोभकानि सुगंधान्यस्ति तत्र कोष्ठे तां प्रवेशयित्वा पुनर्वहिरागत्य पुत्रमाह एचं

ते प्रवेशयति ॥ दंपत्योरति कीडा युक्तेनैकरात्रौ सयाते ॥ प्रातः काले अलिंदात्वरितं गत्वा सखीजनानां गुप्तं कृत्वा पुत्रपत्न्य-
स्वयं सखीभूत्वा तिष्ठति ॥ तदा सखिजनसहैकांतं न कृतं राजापि अहनि तस्मै द्रष्टुं न दास्यति राजावपि दीपं न ज्वालयेत् तं ध-
काले शयाते ॥ एवं पक्षमेकं गते सुदर्शनायामनसि अर्धोऽस्थं भवति अथापि पुभो न दृष्टं तत्किं न श्रुतं वा न दृष्टं कस्य हेतोरि-
ति ॥ भ्रातृणां तु दर्शनां वर्तते वस्त्रभस्य कथं न । महाद्रुतभूतं हाहाधिगमे जन्मश्चक्षोरभागं चांगसमधि ॥ लावण्याभरणा-
तिप्रसाधनानि कर्तुं किंप्रयोजनमिति विचिंत्य मलिनमुखेन प्रसाधनं त्यक्त्वा तिष्ठति ॥ अलिंदाह ॥ पुत्रपत्नी किमर्थं नित्यप्रसा-
धनं वर्जितं तं कुरु साचाहे ॥ किंप्रयोजनमिति ॥ अलिंदाह ॥ सुदर्शनेत्वं विधवा न्युभो मामंगलं कुरु । इत्याकर्ण सुदर्शना-
सलज्जया मातरमुवाच ॥ अथापि पुभो मुखेन दृष्टमिषुक्ता लज्जया तिष्ठति ॥ ततरलिंदया तामुवाच ॥ राजपत्नियेवं माव-
दे नवयौवनत्वं भवति चलज्जां वर्जय सखिजनैरुपहास्यं करोति सानिर्लज्जा भवति । तस्मादलक्षणास्वभावमाभव प्रसाध-
नं कृत्वा नेत्रौ कंजलमाधाय सहर्षेण लक्ष्मीवतिष्ठः मासं कां कुरु इति श्रुत्वा स प्रसाधनेन स्थितः क्रमादात्रौ रति कीडा युक्तेन

५ मैथुनं कृत्वा परस्परचुचुवः ॥ पश्चान्मिथ मुखद्वयमिच्छति ॥ तदा सुदर्शणा पुरुषमुवाच ॥ महाराज महासुखेति क्षमस्व नित्यं
लयेति मावद ॥ राज्ञो नादि वेश्या समान भवेति नीतौ कथितोस्ति तदपि जुगुप्तेन निर्लज्जा भवितव्यः परस्परभाषनमेव च द्वयं
नास्त्यदृष्टवत् ॥ प्रभो मुखद्वयं विद्यते यद्यधिकः सुखं स्यादिति स्नेहलक्षणा अंधकारकोष्ठे कविद्वयवति न च सती तद्वद्वयं
हारधिग्मेजन्मः दिवानिशं पुरुषद्वयं न प्राप्तं तस्मिन् यौवनसमये चांधकार उर्गतौति मग्नो हं भवति गुप्तेनापि द्वयं नेक्षति
प्रभो दृश्यति ॥ यथा पूर्णचंद्र तथा निर्मलमुख कथं प्राप्स्यति । हारदैवेनैकं दुःखं करोति । सर्वसुखभोगामलमित्युक्ता उद्धोसे
न तिष्ठति ॥ तदा वीरकुशराजा सुखेन सेरते ॥ सुदर्शणा पुनस्तमाह ॥ देव किमपि नौक्तं कथं निद्रामेव वभूव मम तु निद्रा ना
स्ति मयि पीत्यस्ति यदि क्षापमानयित्वा दर्शनां देहि ॥ पुरुषोवाच ॥ प्रिये सुदर्शरो मम प्राणा समान रत्न धर्म कर्मादि सर्वं त्व
मेव नान्य ॥ पुनः संसारस्यातिस्थूलं पितरौ मम बालसमये मोत्यक्ता दिवंगतः तदा जनन्याः पुरुषार्थेन मया राज्ञं प्राप्तं तस्मा
त्तं सर्वं माता जानंति ॥ तथा यथोक्तं तथा करिष्यामि तुक्ता शेरते तदपि सुदर्शणाऽभिदधति ॥ एवं प्रतिराजो परस्परं

भाषयित्वा । एकस्मिन्दिने प्रातःकाले एकांते आतंकया वीरकुशमातरमुवाच ॥ अंवसाचातुर्यमेव सम्पद्यन्ते कुरु ॥ इति श्रु-
त्वा पूर्ववत्तामाहुयाह ॥ सुदर्शरो किमर्थं रात्रौ जागृतोसि मलिनमुखोसि चक्रवर्तिराज्ञिभवत्यपि एवं कृशांगः दुःखमलि-
नमुखं माकुरु ॥ इत्युक्तमाकर्ण्य सवाय्यनयनो भूत्वाह ॥ जननीमया बहुना किमुक्तं अन्यपुरुषाणां तिग्जाव ह्यभृम्य मुख-
द्वयं लक्षितो हं भवति ॥ एष चक्रवर्तिकोष्ठे दीपैको नास्ति ॥ किं भोग्यं किं सुखं तस्य मुखद्वयं न विद्यते ॥ मुखेन कोमलेनैव-
तुष्यं नान्ये भविष्यति ॥ अलिंदाह ॥ पुत्रपत्नीमाभौषि कलाचारे तुवमेव ममापि पुरा माता कथितोस्ति इति किं भग्विना
अपुत्रेण पुरुषमुखं मादर्शयति ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ कामरागेन पुराणं न दृश्यति राज्ञे भ्रष्टं भविष्यति परैरपह्रीयते च पौर-
जनानामपि पीडां भवति । तस्माज्जौवनात्पया त्यश्वा त्वरस्वरस्य दर्शनां कुरु । इति मम माता कथितश्रुत्वा सलज्जया स्थिता
हं ॥ एकदा सौ वीरकुशजातः ततः पश्चात्पुत्रो दर्शना कृतं ॥ त्वमेव एवं कुरु सहसा माभव अपत्यार्थं एकचित्तेनाष्टमीवृत्ते
कुरु ॥ एतद्धर्मेण सपुत्रो भवति तदा पुत्रवध्नौ दृश्यतां शंकां वर्जयित्वा ॥ इति मातुर्वचनं श्रुत्वा सुदर्शना एवं चिंतयति-

किमिति एवं कलाचारं न दृष्टं न श्रुतं मया ॥ एवं रूपं यौवनं च व्यर्थं त्वमुपगच्छति ॥ सा एव मयीति भूत्वा महाकथेन सखि जनानामाहूया
 ह ॥ सखायः दीपमानयाद्यापि पुरुषद्वयं न विशते महाश्रुतमिति किं ॥ तदुःखं कस्मेगत्वा कथयामि सखाय युयमपि कदाचित् दृ
 ष्यं वा न । भुभमभुभमिति मां दर्शरां देहि ॥ आत्परुचु ॥ सुदर्शरौ वयमपि मुखं दृष्टुं कदाचन ॥ धीर्यचित्तं भवेत्पुनः स्वस्वालयं
 या यौवनाः ॥ भिग्मेजन्मेत्युक्तातिष्ठति कतिचित्काले अन्यातंकया किमपि न त्वा कृशांगी भूत्वा च सरोधेरा मातरमुवाच ॥ ॥
 माते कोपि प्रभो दर्शरां देहि ननु प्राणत्यागं करिष्यामि ॥ अलिंदाह ॥ पुत्रपत्नि द्रष्टुमिच्छाभवति यदि अश्वचतुर्थदिवसे दर्शराशा
 लायां राजानमास्थाप्य दर्शरां दास्यामि ॥ विनाकारणे न कापि द्रष्टुं नेच्छति ॥ इति श्रुत्वा प्रमुदितमनसा तिष्ठति ॥ छुत्वा च क्रमे संनि
 तं ध्यायंति वकोचयः ॥ श्रुत्वा च पिपाशा च भुक्तं कैयं यथोच्छति ॥ भक्तिजनो ईश्वरं च स्मरति यथा तथा स्मरंति च यथा हं क्षामानसं वै
 श्रमातुराः ॥ तदा लिंदया पुरोहितमंजी जनानेवं हत्तांतं कथयति ॥ तच्छ्रुत्वा मात्यजनो वाच ॥ अलिंदैवं यत्नं कुरु ॥ एतेषां मध्ये इंदु
 कशकुमार मग्रे स्थाप्य तस्मै छत्रमादत्वा चान्ये चामरं च इत्युक्ता दौ इंदुकशाय दर्शरां ददामि यत्नं करोतीति ॥ एकदा वीरकुश

राजान छत्रं दत्वा पृष्ठे स्थापितं ॥ पंचशतकुमारदि पुरोहितामात्य छतिधारक पुरःसरस्थापितं ॥ ततरलिंगं दया तामाहूय दर्शयामास ॥
शालाया मानीत्वा तं दर्शयामास ॥ अलिंदाह ॥ पुत्रपुत्त्रि राजानदर्शय ॥ इत्याकर्ण्य सुदर्शयामास ॥ सुदर्शयामास ॥ से
वराजा सेवमंत्री सेवगुरु सेवपौरजनाः ग्राहकश्चामरसेव छतिधारकसेव च पश्चाच्छत्रधारकं दृष्ट्वा एवं चिंतयति ॥ महावि
रूप भीष्मसमर्प्य सौकः ॥ धन्येभ्यः सृष्टि एवं राजसभाया मघोर मूर्ति कीपिन राजसभाविलत्वमेवेत्युक्त्वा फुत्कारं दत्वा
मातरमुवाच । मातरसौ पुरुषसुंदरं दृष्ट्वा कृतार्थो हं भवति ॥ अद्य मे सफलं जन्म सफलं जीवितं च मे ॥ कामदेवसमानैव
पुरुषो मे भवत्यसौ ॥ मातरस्त्यरेकवार्ता श्रुत्वा ॥ तत्र सभायां छत्रधारकपुरुषाति विरूपात्रमास्थापय सभाविशोभा मेव चासौ
राजाति सुंदरं धन्यः मातरसौ पुरुषैक नगराद्विस्थापय राजकुले मास्थापय । छत्रधरान्यकुरु ॥ ततरलिंगं दहाह । पुत्रपुत्त्रि ए
वं मावद किंतु पौरजनारमात्याश्च वंदिता मानिता सदा ॥ महापुत्रा महावीर महाधीर विचक्षराः ॥ चतुर्षष्टिकलाविद्या पारं
गतरसौ नृपः ॥ दाता भोगी कृपावंत महाबल पराक्रमः ॥ तद्विजेन च तदुधीना राजे समभवत् ॥ अमराजभिश्च सेवा कृतं त

त्माद्रूपकिंप्रयोजनं सर्वैस्तु गुणमाति ते रूपेण ॥ गुराहीने सुरुपंच लोकैर्नैव माति ते तस्मात्स्थूलं गुणं रत्न बहुजन रत्नं कुरु ॥ इत्या
 कर्ण सुदर्शना एवं चिंतयति ॥ तदीयं किं कुलं तस्य एवं राजान्यवि शते ॥ दासीवत्भवत्सहं कास्य आश्चर्यमनु ते च तत् ॥ ततः त्रीसमये
 कोष्ठे सुदर्शना पुरुषमुवाच ॥ प्रभो यदि नैव इदं दर्शनां प्राप्तं अतिहर्षमभवत् । तथाप्येके संदेहोस्ति इति किं असौ ह्यत्र पारंगी सेव
 कः महाविरूप भवति चात्र सभास्यां मास्थापय अन्ये रेके ग्रामे कार्यं दत्वा तत्र स्थापय । सभाति विशोभा च लज्जामेव भवति तव कथं न । म
 यादृष्टमाने फुत्कारं दत्वा च त्राशभूत्वा स्थिता ॥ इत्युक्त्वा कर्ण राजा स्मितं कृत्वा ह ॥ प्रिये ह्यत्र धारकापमानं न कुरु तत्र नगरे अथ
 र्यनिधिस्सैव तस्मात्तामिति ज्ञात्वा मान्यं कुरु ॥ इति श्रुत्वा सुदर्शना प्रीतिभूत्वा तिष्ठति ॥ ततः पश्चा राजा मातरमुवाच ॥ मातः सुद
 र्शना इष्टुमिच्छाभूतं दीर्घकालं गतं कथं ॥ माता उवाच ॥ राजन् इष्टुमिच्छति यदि अवशरं दृष्ट्वा दर्शनां दास्यामि संदेहं मा कुरु ॥ इ
 ति श्रुत्वा तु स्ती स्थितः ॥ अथैकस्मिं दिने सुदर्शना मातरमुवाच ॥ मात मनस्यति उदा संभवति अथ माधवो काले क्वचिदुशान क्रिडां
 गच्छामि आज्ञां कुरु मयि कृपां नित्यं यदि त्वमपि विजयतां ॥ जनन्युवाच ॥ साधु २ क्षत्रिये आगतं दिवसे गच्छ अशन ॥ इत्युक्त्वा लिंदा उ

शानपालकमाह्वयाहः भोउशानपालके तत्रशोभांरुत्वाचातिमनोहरकुंजमेकं निर्मितंकुरु ॥ इत्याकर्ण्यसौ त्वरितंगत्वा स्वकरोति ॥ ततः
अलिंदापुत्रमुवाच ॥ भोमहाराज सुदर्शणादप्युमिच्छति यदि स्वंकुरु प्रादौ उपवनंगत्वात्र गुप्तेन कुंजगृहे प्रविश्य दर्शयः इत्युक्त्वा क
र्णराजाब्रजति । ततः पश्चात्सुदर्शणामातरंप्रणिपत्य सहस्रेण सखिभिस्सार्धं तत्रव्रजंति चेवं अश्विवलेन सुवर्णापालमभि रुह्य यथा
नंदनवनवरे सचिदेवी सखिजनैः सहागच्छति तथा ताः क्रमान्तत्रप्राप्तः सुदर्शणा स्वर्णापाला दत्तविश्वारामेरमतिस्म ॥ पुनर्यथे
च्छया तरुनममपृच्छति च दृष्ट्वा २ पुष्पातिगृहीत्वा पुष्पमालाभिभूषयित्वा इतस्ततगच्छति च विश्रामयति क्वचित् । तापेकित्वा जलरु
दां विचरित्वा च चामरं ॥ पुष्पगंधं पुनर्घ्रास्य ग्राह्यपुष्पसरोवरे ॥ पुनः सखिजनामुरुषभावेन ताडयित्वा २ नृत्यं करोति स्म ॥ तत्रहं
स शालिका कोकिल मयुर चक्रवाक कुनाल जीवजीवक पंक्षिगणा मधुरं निकुंजति स्म । यंश्रुत्वा मैथुनं दृष्ट्वा च पुरुषत्वेना लिं
गनं मालिङ्ग्यैवं रमति स्म । क्रमाच्चानुमनोभवति कामरागेः कतिचित्काले तत्रमनोहरकुंजगृहस्थानं दृष्ट्वैवं चिंतयति ॥ एषम
नोहरगृहं क्वचिन्नदृष्टं हाहेसुक्ता कुंजगृहसमीपेतिच्छति ॥ तदातत्रस्थवीरकुरौ नदृष्ट्वा सहसा वहिर्गत्य तस्मै गृहंति स्म ।

चालिङ्गपुत्रं वयति ॥ तदा एवं विरूपं दृष्ट्वा त्राशरुतेन सखिता हयाह अलितत्रकुंजगृहात्प्रवेश्य त्राशकरेण गृहीति सहसा गच्छति इत्याकार्षे.
 वीरकुशेन तस्य पुत्रः कुंजगृहे प्रविश्य निलीयति तिष्ठति ॥ तदा सखिजना त्राशभूत्वा शतस्ततः परायिता विलयंगता ॥ ततः रलिंदाथरथलाय
 माताह ॥ हतास्मीति विचिंत्य मूर्च्छाभवत् ॥ अथ सखिजना त्राशकर पलायितं दृष्ट्वा सहसा गत्वा तामंगपृष्ठे स्थाप्य सुवर्णपात्रेभिः प्रवेश्य त्रा
 शेन त्वरितं निर्हतयंति सर्वे राजगृहे ॥ तत्र तद्दृष्ट्वा मातरं कथयति तच्छ्रुत्वा माता मबोचत् तत्पराक्रमेण तत्र गहनेन सदारक्षा भवति
 अन्यभूत राक्षसादि प्रवेष्टितुं न शक्यते तव भाग्यमेव ॥ ततः एकस्मिं दिने सुदर्शिता मातरमुवाच ॥ मातभंदात्तारो याने रमयन्तु मिच्छति भू
 तं आज्ञां कुरु ॥ माता उवाच ॥ सुदर्शीणो अद्य भूमेन आगत दिवसे गच्छ ततः तरो वरे बहवः पद्मपुष्पाः सन्ति । तंगृहीत्वा वामानय इत्युक्त
 माकार्षे राजा मातरि गृह्यत्पदेशं यं यथा वदति तथा तत्र पुष्करिणा कंठमात्रजले प्रविश्य निलीय समवस्थितः ॥ ततः सुदर्शीणा
 सखिभिः सार्धं तत्र गत्वा यथेच्छया जलकीडांश्च परस्परं पुष्पप्रहारं करोति स्म कतिचित्काले तरोरधविश्रामयति विविधरसकथां शृणु
 कथां कृत्वो पुनर्ता ये सति जले प्रविश्य परस्परं जलकीडां कृत्वा पुष्पगृहीतुमारब्धः ॥ अथ राजा मन्मथरागेनाधिरचित्तेनातिगूढेनाऽ

लिंगं जले स्थाप्य तां चुंबुव । तदा सुदर्शणां त्राशेनार्घ्यावलोकितेभ्यः स्मृत्वा थलथलायमाना वस्त्रेणाच्छाद्य भागेन रक्षाभवती विचिं
त्य सहसामातरि गत्वा तदुत्तांतं कथयति ॥ पुनरेकस्मिं दिने आमुषालजने रामफलमानीतं दृष्ट्वा मातरमुवाच ॥ मात आमुवने गत्वा
आमुफलदर्शितुमिच्छाम्यहं आज्ञां देहि ॥ मातोवाच ॥ सुदर्शणोऽयनाशुभं भवति आगतदिने गच्छेत्पुत्रा राजानमवोचत् ॥ महा
राजपुत्र सुदर्शणां चूतवनगमनमिच्छितं यत्नं कुरु ॥ इति श्रुत्वा राजा सहसा तत्र गत्वा दृक्षपत्रेनाच्छाद्य निलीय समवस्थितः ॥ ततः
सुदर्शणां सखिभिः सार्द्धं आमुवनं ययौ ॥ तत्रामुफलं भक्षित्वा सहर्षेणातिष्ठति । पुनरुत्थायामुफलं दृष्ट्वा इतस्ततः गच्छति
तदा विरकुश हुंकारशब्देनागत्य तस्यैऽलिंगं कृत्वा चुंबनं च स्तनमर्दनं करोति ॥ कृत्वा पुनः तत्र निलीयस्थितः ॥ सुदर्शणां त्रा
शेन मूर्च्छा भवति ॥ तदा सखिजना दृष्ट्वा त्वरितं आगत्य माभैरिति कुर्वन् ॥ सुदर्शणाह ॥ सखाय तत्रासु पिशाचेनालिंगं
जीविताद्यवरोपयितुमाल्लेखः ॥ तदाऽचेतो हं भवति ॥ चांगस्य तु सुखमेवेत्युक्त्वा सर्वेति हर्षतः ॥ ततः यामिन्यां राजा तपुरे प्रविश्य
सुदर्शनामवोचत् ॥ प्रिये आमुवनस्य वर्तमानकथं कति फलभक्षितवान् ॥ सुदर्शनाह ॥ प्रभो तत्रासु पिशाचैकागत स्तं दृष्ट्वा परौ

यिता भक्षिणां कुतः ॥ छत्रधारकैक उद्यानभीकरैक आमुषिशार्चकैक सदृशीभवति अतिभीममूर्तयः आर्ष्यावलोकितेश्वरस्य प्रसादात्
 रक्षाभवन्त्यहं ॥ पुनर्जलराक्षसैक व्यक्तकर्तुं न शक्यते को वाच ॥ इत्याकर्ण्य राजा स्मितं कृत्वा कदाचिन्मागच्छ वनमिति वदित्वा शेर
 तेह ततरेकस्मिदिने सुदर्शनाः स्वर्गज रथसंख्या कर्तुं विद्यते शतिश्रुत्वा तान्दुष्टुममीक्षति ॥ मातरमुवाच ॥ अन्वहस्यस्वरथान् उ
 द्दुमिष्णाम्यहं वदेति ॥ माता उवाच ॥ पुत्रपत्नी अयन पश्चाद्दुष्टुत्का पुत्रमाहुयैवमाह ॥ पुत्रसुदर्शणा हस्यश्चरथाद्दुष्टुमिच्छ
 तियत्नं कुरु ॥ यं श्रुत्वा राजा त्वरितं हस्तिशालां गत्वा स्वर्गजपारकभूत्वा तस्मै अलंकारेणाद्याय गजमारुह्य स्थितः ॥ ततः सुद
 र्शनां सहस्रेणैव सखिभिः सार्द्धं हस्तिशालां प्रविश्य पर्वतसमानगजवर्गं दर्शयामास ॥ दृष्ट्वा नाम मम पृच्छत् ॥ सैव राजगजस्थूलं सै
 व वीरगजस्तथा ॥ सैवामलंगजश्चाय व्याहारगजसैव च ॥ एवं नामादिपराक्रमं श्रुत्वा तत्र स्थितः ॥ तदा गजाः प्रमुदितहृदयाः तां
 पुराण्यमुस्वरं करोति । गजपारकपुरुषैरपि पुराणं कुर्वेति चाम्यैः सैकेन न करोति ॥ तदा सुदर्शणा सरोधेरा स्वगृहं प्रविश्य मातर
 मुवाच ॥ अन्वहस्तिशालां गत्वा हस्तीन् दृष्ट्वा गतं तत्र सर्वैर्गजपारकैः पुराणं करोति विरूपपुरुषैकेन न करोति तत्कस्य हेतोः ॥ तस्मै

दंडं कृत्वा नगराद्विहोरय जनसुवाच ॥ राजपत्नी स्वमुक्तमयोग्यं तेनापमानकरोत्यपि दंडकर्तुं न भवति राज्ञः स्वात्माव दसौ .
तस्य तापा ऊज इव विभवति । इत्याकर्णो स्वमेवेति ज्ञात्वा तुष्णीस्थितः ॥ ततः रात्रिसमये राजा पृच्छति । प्रिये गजपरिधाकथं सुंदरं वा
सुंदरं ॥ सुदर्शनाह ॥ प्रभो सर्वे गजाः सुंदरवर्तते दृष्टुं गतं चान्यगजपारकैकेन मय्यमानं कृतं तस्मै नगराद्विहोरयात्रमास्थाप
य ॥ राजोवाच ॥ सुदर्शनाक्षमस्व तद्वातो मावद तेन कस्मै न मानितं तदाज्ञाविना किमपि कर्तुं न भवति अद्विवांश्चेति ॥ इति श्रुत्वा
तुष्णीस्थितः ॥ पुनरेव मस्त्रे शाखां गत्वा परिक्षां दृष्ट्वा निवृत्त्य च तामाह ॥ मातविरूपाश्च पारकं दृष्ट्वा तिभया कोपेनागतेति ॥ पुनरेव
सुरवपालशाखां गत्वा विमानरथपरिक्षां दृष्ट्वा गता तत्रापि एतं पुरुषं दृष्टं तत्किं ॥ शृणु देव महाराज प्रार्थयामि तवागुके ॥ प्रीति
भावं मयि ह्यस्ति एते चात्र न स्थापयः ॥ छत्रधरगजपारकाः ३ पारका यानपारकारिति ॥ तैर्राज्यविशोभां करोति महागुमान म
हाविरूपाः तस्मात् शीघ्रं विवर्जय नैवेत्ति हंगच्छामि निद्रापित भवामि ॥ राजोवाच ॥ सुदर्शने शेषं माकुरु अकृतं मम समान
मेव करोति तस्य भावा दाज्यभोगं प्राप्तं तस्मादपराधं क्षमा करोम्यहं ॥ अथ कदापि क्वचिन्नगाच्छापत्य कामनायुमिव तं कुरु तस्य

तपेन संतानो जायते. ततः पश्चात्परस्परमुखं दृष्ट्वा सहर्षेण स्थास्यामि ॥ इत्याकण्य मनसि संदेहो भूत् ॥ नाना प्रकारैः हाशकारैः कृत्वा स्थिताः ॥ ए
 कस्मिं दिने राजा चतुरंगवत्सैः संयुक्त्य हस्तिरथमारुह्य वनं गच्छति ॥ तत्र वने सुशोभां दृष्ट्वा २ वनं बहिरं कृत्वा तिष्ठति ॥ तदवसरे ३ काश
 मात्रेण हस्तिशालायां अग्न्युत्पातं भवति । तदा गजपारकपुरुषै रग्निमृयन्तु न शक्यते हाशकारेण सभया उच्चसुरेण जनारुतं । यं श्रुत्वा
 ४ मातृपुत्रा जनाः स्त्वरितं त्वरितमागत्य ददर्श तै रपि रग्निमृयन्तु न शक्यते ॥ तदा तपुरे स्थिता लिंदा सुदर्शणा सखिभिः सार्धं सभया कर्मशि
 खायां स्थित्वा दर्शयामास ॥ तत रस्वपारपुरुषेण दृष्ट्वा ५ धमारुह्य धवेगेन राजनिगत्वा कथयति वने ॥ यं श्रुत्वा राजा सह सा स्वमारुह्य
 वेगेन तत्रागतः ॥ यं दृष्ट्वा कृतांजलिना गगनदेशे ६ वलोका सुरेन्दुमारुह्य ७ भादवतार्य हस्तिशालायां प्रवेशयति तत्र खड्गेन भृंखलं
 छित्वा २ गजान्वहिहोरयति । सर्वे ओजसि सर्वरक्षा भवत् । तत रिन्दुप्रभावा दध्रुकृतं प्राङ्भूतं चाग्निशान्ति भवति क्षणात् । एत
 त्प्रभावास्ति राजा क्वचिन्नविद्यते प्रसंसनीयः तद्वलेन सर्वरक्षा भवत् सुदृष्टिश्च धन्यः ॥ चावलोकिते भरस्य प्रसादत रिति वदति अ
 लिंदा सुदर्शणा ॥ तेन खलु पुनः समयेन तस्यैव प्रसदि कुञ्जानामवाप्सरा संनिपतितो भूत् ॥ संनिधौ ॥ तत्र महाबलनि

एवमभाषतः ॥ धन्योसित्वं महाराज धन्यवीरकुशाभिधः ॥ इक्ष्वाकुरधिकं स्थूल धन्यवीरपराक्रमः ॥ गुराणाधारश्च धन्योसि धन्यकक्षा
राआशयः ॥ शक्रवशं कृता धन्यः रक्षाभवगजावराः ॥ चिरं जीवभवराजन् जडिवान्वलवांस्तथा ॥ धनवानैश्वर्यवांश्च जनवान्मोक्ष
वांस्तथा ॥ इतिकवित्पथित्वा तत्रस्थितः ॥ तदा वीरकुशातिहर्षेण तस्मै ह्योमकवस्त्रालंकारं ददाति स्म ॥ तदा कुजातिहर्षेण पु
नरंतपुरेऽलिंदाया पर्यदिगत्वा तत्रापि एवमभाषतश्च प्रसंसाकृतः तदालिंदायाः संदेहभूत्वा ते कया मलिनमुखेन कोष्ठे प्रवि
श्यैवं चिंतयति ॥ अशकिं करिष्यामि राज्ञा कर्मशिरवाद्यं दृष्टमानैतां ददर्श ह्यधुना स्त्रीवियोगं भविष्यतीति विचिंत्य उपायकर्तुमा
लब्धः ॥ तदा सुदर्शराज्ञात्वेवं कथयति हाशदैव सर्वैर्मयि छलं कृतं एवं विरूपममपुरुषो भवति तस्मान्मे दर्शराज्ञं न दास्यति
कोष्ठेऽपि दीपं न स्थापितं ॥ छत्रधारक वनराक्षस जलराक्षस आमुपिशस्त्र गजधारक अस्वचार्या मत्पात ते सर्वे सैव नान्यः ॥
तत्सर्वं मातु छलेति ॥ तदथा त्रनस्थास्यामि इति विचिंत्य सुदर्शना सखिषु पृच्छति ॥ सख्यः यथार्थवदः मम स्वाम्यसौ विरूपा
वान् केनाग्निशान्तिं कृतं ॥ इति श्रुत्वा सखिजना स्मितं कृत्वा ह ॥ वयं न ज्ञातं तव मनसि यश्चिंतितं सैव वल्लभो भविष्यति सर्वं ह

द्युभ्रुत्वा स्थितात्वं पुनः स्वपुरुष स्वयंकथं न ज्ञास्यति ॥ इत्युक्तैः सुदर्शनात् लज्जया सह सा गुप्तमार्गैः गुप्तं वासं कृत्वा कन्याकुञ्जानगर
 प्राययौ ॥ क्रमाच्चगरसमीपं प्राप्तं । ततः स्वमाता स्वच्छानामराज्ञीपुत्र्यागतवार्त्ताभ्रुत्वा सखिभ्यः सुवर्णायानंदत्वा प्रेषयति ॥ सुदर्शना
 तिहर्षेण सुवर्णायानमारुह्य नगरप्रवेशयति ॥ तत्रापितरौ दृष्ट्वा सहसा पादौ प्रणिपत्य परस्परप्रेमभावेनालिंगनं कृत्वा विवेकं क
 रोति ॥ अथ स्वच्छानामराज्ञा पुत्री मवोचत् । प्रिय सुदर्शणो यो माता कुशलं भवति वा न । तदा सुदर्शणा वक्तुं न शक्यते सवाच नयनो भू
 त्वा तिष्ठति ॥ तद्दृष्ट्वा स्वच्छा सखिषु पृच्छति ॥ सख्यः मम पुत्र्या किं दुःखं भवति किमपि न कथितमस्य ॥ सख्युवाच ॥ स्वच्छे किंकलहं १५
 भवति वा न ज्ञातं । इति श्रुत्वा स्वच्छा पुत्र्या बोधं करोति । पुत्री मा भैषि मम विद्यते किं भविष्यति तव यथेच्छया सुखभोगं कृत्वा तिष्ठः ॥
 इति मातुर्वचनं श्रुत्वा स सुखेन स्थितः ॥ अथ वीरकुशराजा मनसि संदेहभूत्वा राज्ञौ कोष्ठे गत्वा सेरते ॥ तत्र सुदर्शना न विद्यते कुत्र गच्छती
 ति प्रातरुत्थाय मातरि पृच्छति । मम सुदर्शना कुत्र गतवान् ॥ माता उवाच ॥ पुत्र न ज्ञातं । पुनराज्ञा एवं चिंतयति । हस्तिशालायां अग्न्यु
 त्यातकाले मम विरूपमुखं दृष्टं तस्मादस्थितं गतमेव अथ किं करिष्यामि मृतं वा क्वचि कृतं वा स्वगृहगतं वा हा २ दैवेव मालाप्यति

सृति ॥ यथा मनोहरानामकिंनरकन्या हरणसमये सुधनराजकुमारस्याधीर्यं भवति तथाहं भवति ॥ हाहा सुदर्शरोः कुत्र गत्वा तवास्मं
दर्शयामि ॥ करुणामय येन प्रकारेण मेक रक्षां कुरु ॥ तस्मात्सुमुखदर्शनं वांछा करोम्यहं इत्युत्कासमुर्धया स्थितं ॥ तत राजा मातरमु
वाच ॥ मातैकचित्तेन सुदर्शनाप्राप्तारक्षां भवतु इति मनसा विचिंत्याष्टमिव्रतं कुरु ॥ अहं सुदर्शनां ह्वानं गच्छामि क्वचिन्नविद्यते यदि त
पोवनं प्रवेशयामि ॥ मातौ वाच ॥ प्रिये पुत्रैवं किमुक्तं चक्रवर्तिस्त्वमसि स्वमागच्छाऽन्ये मंत्रीजनाप्रेषतः ॥ पुनस्तपोवनं प्रवेशकर्तुं न
योग्यं चाष्टमीव्रतप्रभावेनान्यराजकन्यां दास्यामि संदेहं मा कुरु ॥ राजौ वाच ॥ मात सुदर्शनाविना गृहे धर्तुं न शक्यते ॥ तत्समानात्र क्व
चिन्नविद्यते पुनः समुद्रक राजा गुमानं दर्शयामि ॥ अथ सुधनराजकुमारवद्भुमनं करोमि चतुर्वर्षीविशया प्रभावेन निर्जित्वा तामान
यामि चाष्टमीव्रतमेकं कृत्वा तिष्ठ अधीर्यमा कुरु इत्याज्ञाप्य मातरं प्रणिपत्य पुनर्मंत्रीजनानाहूयाह ॥ पुरोहिता मातृजना वीरकुशे
तिनामव्याप्नोहं तदपि त्वयामपि प्रीतिभावं त्यक्त्वा दर्शितुं त्राशभूता परायिता ॥ अशाहं तामाह्वानं गच्छामि । गुरो मातृजना संग्रामं
भवति यदि युयं चतुरंगवत् सज्जीकृत्वा शिशुमागच्छ ॥ चाहं सुदर्शना मानीतुं न शक्यते प्राणात्यागं करिष्यामि च तपोवनं प्रवेशया

मि ॥ अथ मम यावन्तानं प्राप्ता तावदसौ कुशकुमाय सिंहासने स्थापयित्वा यामिन्या वीनी मेके गृ
 हीत्वाऽवलोकितेश्वरनामस्मरणं कृत्वा च भिक्षुकभेदेन ययौ ॥ ततः क्रमादूरैकदेशं प्राप्तं तत्र सुखरेण गीतं कृत्वा च भिक्षां याचयित्वा सु
 दर्शणार्थं इतस्तत गच्छति । तं दृष्ट्वा क्वचित् कथयति भिक्षुकमर्थे वं सगीतेन याचितं ॥ भिक्षुको वाच ॥ भो पुरुषा सुदर्शणानामराज
 पत्नी दृष्टं वान ॥ पुरुषजनो वाच ॥ विरूपपुरुष न दृष्टं क्वचित् कथयति तन्मार्गात्कन्याकुञ्जनगरगतं ॥ इति श्रुत्वा सहसा तत्र गच्छति ॥
 एकस्मिन्दिने नगरसमीपं प्राप्तं ॥ तत्रैकदेशे प्रविश्यति नानाशयेन गीतं कृत्वा स्थितः ॥ यश्रुत्वा तत्र स्थवृद्धैकेन चातिहर्षणाह ॥ भि
 क्षुकाग्ररात्रौ तत्र ग्रामे यात्रास्ति वहिरागत्य गीतं कुरु ॥ वचनेति श्रुत्वा विरूपपुरुषेणा सहर्षया गीतकरो हि बहि ॥ तच्छ्रुत्वा लोकाः प्र
 मुदित हृदया दानं ददाति ॥ क्वचित् सुखादशत्रा पूर्णो गृहे प्रविश्य भोजनं करोति ॥ तदा विरूपभिक्षुके दृष्ट्वा मवोचत् ॥ वृद्धे मया गुणा
 कथा कथयिष्यामि शृणु ॥ विशते बहुसौ यत्र भोजनं तत्र क्रीयते ॥ अल्पं च भोजनं जैत्र स्वप्नेनात्र सुतुष्यते ॥ स्वाननिद्रा स्वाभिभक्तिः महा
 भूरमहर्षिकः ॥ एते गुणा कथां कृत्वा करोति वहुभोजनं ॥ इति वचनं श्रुत्वा वृद्धा चिंतयति । असौ मानुषो न भूतं वा पिशाचमित्युक्त्वा स

भीतेन तिष्ठितः ॥ अथ विरूप कथयति । भो वृद्धं संदेहं मा ऊरु अथैकदिने स्थास्यामि पश्चाद् दृष्ट्वा मीत्युक्त्वा शेषभोजनं दत्त्वा स शेर
ते ॥ तदा वृद्धायामनसि संदेहभूत्वा जागर्तेन स्थितः ॥ ततः वीरपुरुष प्रातरुत्थाय तस्यां वचनमादाय वीरां धत्वा लोकमोहं कृत्वा
तत्राह्वयति ॥ क्रमात्कन्याकुञ्जनगरं सन्नस्थ उद्यान प्राप्तः तत्र प्रविश्ये तस्ततदर्शयामास ॥ चात्र मालाकारी एकं दृष्ट्वा ति हर्षेण गी
त करोति ॥ तदा पुष्पाकारी राजकुलाय विविधपुष्पमाला पुष्पमनुक पुष्पद पुष्पाभरणा गलमाला शिरमाला मूर्त्यादिकं कृत्वा तिष्ठ
ति ॥ तां दृष्ट्वा विरूपपुरुष सहसागत्य तां पुष्पमालां गृहीत्वा छेदं करोति ॥ पुनर्भिषुकमालिनीसंकेतं ज्ञात्वा चाम्य पुष्पद्वयमेकं नि
र्मितं तन्मध्येऽवरोपित उभयपार्श्वे इंदुकुश वीरकुशो सगीतेन स्थापितः ॥ तं दृष्ट्वा पुष्पाकारी चाति हर्षमभूत् ॥ अथ भिषुकमालि
नीपुष्पभांजनोपरि पुष्पाभरणा पुष्पमूर्तिं छत्रं स्थाप्य राजनि तां प्रेषयति तत्र तं ददाति स्म ॥ तदृष्ट्वा राजा मात्यजना तृप्तिरभूत् ॥ रा
जोवाच ॥ मालिनः तदाभरणा स्वच्छाय दद मयिनयोगं ॥ शतिश्रुत्वा मालिनी पुनस्तत्र गत तदृष्ट्वा स्वच्छापितृपुत्रभूत्वाह ॥ मालिने
तं मयिनयोगं मत्पुत्रीसुदर्शणायै दद शतिश्रुत्वा पुनस्तत्र नीयते ॥ स सुदर्शणा दृष्ट्वा चिंतयति तद्विरूपपुरुषस्य मूर्तिमेव वि

७ ज्ञात्वा-तं न गृह्णन्ति. अन्यः पुष्पमात्रमेकं गृह्णन्ति ॥ तदा स्वच्छापमिति सखिजना दृष्ट्वा उपहास्यं करोति. दिव्यमूर्तिस्त्यक्त्वा न्यः पुष्पमा
लागृह्णन्ति न ज्ञातं हीनज्ञानमेवेत्युक्त्वा कर्ण. सुदर्शणा मलिनमुखेनाह ॥ किंप्रयोजनं किंसिद्धिः किं रूपं किं मुलक्षणा मिति विचिंत्य. सल
जया कोष्ठे प्रवेशस्थितः ॥ तत्रैवं चिंतयति ॥ किं करिष्याम्यहमथ. हाहमेतन्मधिगिति ॥ एवं तज्जाभवति. महाविरूपचंद्राल. वीर
कृशात्रप्राप्तं. लोकैर्ज्ञातियदि उपहास्यं करिष्यातीति विचिंत्य विरसेन किमपि न भुक्तं. मालिनी विस्मितः सहसाराजनिगत्वा निवेदयति
ततः विरूपपुरुषस्य मनसि संदेहभूत्वेवं चिंतयति ॥ अपमानपुरस्कृत्य. मानमुत्सृज्य दूरतः ॥ उत्सुका साधयद्विज्ञः कार्याहानिस्तु मुर्वि
ता ॥ अपमानकरोत्यपि. साधनीयस्वकार्यकाः ॥ मातुः कृपयाष्टमीव्रतप्रभावेन सुदर्शणाया वर्तमानमिति पृच्छितं ॥ पुनश्च नुर्बुध्दौ वि
शाप्रभावेन. तिर्जित्य तां नयामि ॥ इति विचिंत्य धैर्यं कृत्वा मालिकायां वचनमादाय च भोजनमादाय कामव्याकुलमनसा वीराणां श
ब्देन सारंगगीतं कृत्वा. उद्यानात्कन्याकुञ्जनगराय यौ ॥ तत्र कुंभकारगृहमाप्तं तत्र प्रवेश. सुस्वरेणागीतं करोति ॥ यं श्रुत्वा कुंभका
रहर्षमभूत्. तदा कुंभकार प्रमुदित हृदया. तस्मै भोजनं दत्वा परस्परं संवादं कृत्वा भिक्षुककुंभकारसार्धं स्थित्वा. तिसुंदरकुंभमेकं

निर्माणा ॥ श्रीमदवलोकितेश्वरस्य मुर्तिरेकं स्थाप्य चरारो स्वविरूपपुरुषप्रतिमामेकच निर्माय कुंभकाराय तं दत्वा राजनिप्रेषयति ।
तं दृष्ट्वा ह ॥ भो कुंभकारा त्रन स्थापय मत्पूति सुदर्शनायै दद ॥ इत्युक्ते कुंभकारे तत्र नीयते । सुदर्शना तं दृष्ट्वा विरूपपुरुषस्य
कार्यमेवेति ज्ञात्वा सहसा ग्राह्य स्फोटं करोति ॥ तदा कुंभकारसलज्जया निहत्य तत्सर्वं भिक्षुकमवोचत् ॥ भिक्षुकैवंगीतं कृ
त्वा भिक्षाया च नाना माकुरु ॥ मया पालयामि तिष्ठात्र ॥ भिक्षुको वाच ॥ मम कुंभकारो न तिर्थिकमेवैकदेश न स्थितो हं ॥ तीर्थोत्तरं दे
शांतरंगमिष्यामीत्युक्त्वा वचनमादाय गतः ॥ पुनस्तक्षकारदेशे ययौ । तत्र प्रविष्टे सुरतरागेन विविधशिल्पगुणवर्णनां कृत्वा
गीतं प्रचारयति ॥ यच्छ्रुत्वा तक्षकारजना हर्षमभूत् ॥ तस्मै गेहे नीत्वा च भोजनं दत्वा मिथभाष्य विविधरथः अश्वरथः वृषरथः
उष्टुरथः हस्तिरथादिकं करोति । उपरिविरूपपुरुषमास्थाप्य पुनर्विरूपस्त्वस्वस्वंधे सुदर्शनां स्थाप्य तक्षकारे दत्तवान् ॥ तं तक्षकार
जना दृष्ट्वा नृत्तिभूत्वा ह ॥ भो भिक्षुक त्वं विश्वकर्मा वतारोऽस्ति । ह्येवं कलाविशजानंति आगच्छात्रैव गृहे तिष्ठ मया पालयामि तं र
थं सुदर्शनायै दत्वा त्वद्व्राजप्रसादं दास्यामि ॥ इत्युक्त्वा रथान् गृहीत्वा तक्षकारांश्च राजनिगत्वा वटो कथयति ॥ तं दृष्ट्वा राजा प्राह ॥ त

शकार तत्र न अंतपुरं गत्वा मत्सुत्रीसुदर्शनामेदद ॥ इतिवचनमादाय तक्षकार तत्र सुदर्शनामेददाति ॥ तं दृष्ट्वा हाविस्वकर्मावतारः रसौधत्प
 एवं मनोहरमूर्तिः कदापि न दृष्टवानश्रुतं इत्युक्त्वा स्वच्छातिहर्षेण तस्मै प्रसादं दत्वा प्रेषयति ॥ पुनः सुदर्शना तं विरूपपुरुषमूर्तिं दृष्ट्वा सतज्जया रोष
 णात्फुत्कारं दत्वा कोष्ठे प्रविश्य स्थितः पुनर्वहिरागत्य तं मुर्तिं गृहीत्वा ध्वंसं करोति ॥ ततस्तक्षकारो वाच ॥ भिक्षुक ततराजप्रसादं गृह्ण ॥ भिक्षु उ
 वाच ॥ तक्षकार मत्किंप्रयोजनं इत्युक्त्वा सहसोत्थाय तस्मिन्वचनमादाय रजकदेशे ययौ ॥ तत्र भिक्षुक दिव्यवस्त्रं दृष्ट्वा रजकमवोचत् ॥ र
 जकेदं वस्त्रं कस्य ॥ रजको वाच ॥ भिक्षुक सुदर्शनाया ॥ पुनर्भिक्षुको वाच ॥ रजकाहं भुङ्क्ते न प्रक्षालयामीति संभाव्य स्वयं प्रक्षालयति वस्त्रं ॥
 तद् दृष्ट्वा रजक तृप्तिभूत्वा ह ॥ भिक्षुक त्वं जातिकः कस्मादागत नामं किं किमर्थं भिक्षुक भेषकृतं इति श्रुत्वा नूष्णीं स्थितः ॥ पुनरुत्थाय तस्मिन्वच
 नमादाय पुनस्तामुकारं गृहे ययौ ॥ अथ रजक वस्त्रं गृहीत्वा तपूरं प्रविश्य सुदर्शनामे वस्त्रं ददाति ॥ तं दृष्ट्वा स्वच्छातिहर्षे भूत्वा प्रसादं द
 दाति ॥ तदा सुदर्शनाऽपीति भूत्वा चेतिकाये वस्त्रं ददाति ॥ ततः स्वच्छाप्रभिति सखिजनाति कौतुकमभूत् तत्कस्य हेतोरिति ॥ ततः भिक्षु
 क तामुकारं गृहे प्रविश्य गीतं करोति ॥ यं श्रुत्वा तामुकार प्रमुदित हृदया तस्मै भिक्षादानुमर्हति ॥ तामुकार उवाच ॥ भिक्षुक भिक्षां गृह्ण ॥ २ ॥

भिषुक उवाच ॥ तामुकारभिषार्थं गीतं न कृतिं ॥ किंतु त्वं जगृहे शिल्पकार्यं कतु मभिलाष भूत्वा गतं मम हस्त कला विशां दर्शयेत् ॥ इति
संभाष्य विविध कोष्ठ भांजन निर्मितं ॥ तां गृहीत्वा तामुकार राजसभायां स्थापयामासः ॥ तं दृष्ट्वा राजा वदति ॥ धन्यो सौ शिल्पकारैः वं शिल्प
कार्यं क्वचिन्न दृष्टं हा हाति सुंदरं इति ॥ तदा राजा प्रीति भावेन तामुकाराय तान्दत्त्वांतपुरे प्रेषयति ॥ तदृष्ट्वा स्वह्नाति हर्षेण तामुकार
यः पटव द्धनं कृत्वा प्रसादं ददाति स्म सोति हर्षेण हतयति ॥ गृहे तत्र भिषुको नास्ति दृष्ट्वा स्वह्नाति बिललाप ॥ पुनरंतपुरस्थः सुदर्श
णा तानि विविध भांजनानि दृष्ट्वा विरूप पुरुषस्य कार्यमेवेति ज्ञात्वा ध्वंसं करोति सर्वं ॥ पुनः विरूप भिषुकः सुवर्णकार वेश्मे गत्वा त
त्रापि विविध प्रकारैः सुदर्शनामूर्ति विरूपमूर्तिः आमुपि शास्त्रमूर्ति निर्माणां च कर्णभूषण नासाभूषण कंठभूषण हस्तभूषण पाद
भूषण शीरभूषण कटिभूषण सप्तभूषणोत्तेकुर्वति ॥ तान् दृष्ट्वा स्वर्णकार पुरुष तृप्तिभूत्वा तमाह ॥ भो पुरुष तान् गृहीत्वा रा
जगृहे गच्छतां ॥ विरूपोवाच ॥ सुवर्णकारे यदा राजा ॥ हृतं तदा गच्छामीति कथित्वा तूष्णीं स्थितः ॥ तदा कनककार पुरुष तानि
विविधभूषणान्यादाय राजनि गत्वा समर्पितं ॥ तां दृष्ट्वा राजाति हर्षेण ह ॥ हिरण्यकारैर्न भूषणं केन रवि रूपोऽपि गुणविशते

१८ चासौ पुरुषमाहूयात्रानय. पट्टादिप्रसादं दत्वा. पार्ययाम्यहं ॥ नृपेत्सुक्ते. क्षिप्रं गत्वा. तमाह ॥ याचक. ते नृपाहूय. तच्छुद्धिं विजयतां ॥ भि
क्षको वाच ॥ हातकाकाराः वसरं दृष्ट्वा गच्छामीत्युक्त्वा वीणाशब्देन गीतं कृत्वा. वहिगच्छति ॥ ततः नृपः सप्तभूषणं सुदर्शनायै दत्त्वाह ॥ पुत्री
विरूपभिक्षकस्य कार्यं सुंदरं च मनोहरमेव गृह्ण ॥ मया तस्मै पटवडं कृत्वा प्रसादं दत्वा पालयामि ॥ तदा सुदर्शना. तं न गृह्णति. किमपि
नोक्तं चंडेन तिष्ठति ॥ तदा स्वपुत्रतिसखिजना. विविधप्रकारेण बोधं कृत्वाह ॥ सुदर्शना भूषणं गृह्ण ॥ तदा सुदर्शनात्थाय क्रोधेन को
ष्ठे प्रविश्य स्थितः ॥ अथ सुवर्णकारपुरुष. राजानमबोचत् ॥ महाराज विरूपभिक्षक नागच्छति अवसरं दृष्ट्वा गच्छामीत्युक्तं क्षमस्व ॥ पुनः
विरूपपुरुषोऽन्य मणिकारगृहे गत्वा. गीतं करोति च. मणिकार्यं शिक्षित्वा एवमक्षरसंस्थाप्य. कल्पितं मणिभूषणं ॥ दीपो नास्ति गृहे यस्य.
चाग्निदाहरभृद्गृहे ॥ एष आभरणं दृष्ट्वा मणिकार कृतार्थो भवति । तत्सर्वं राज्ञे दास्यामि विचिंत्य. मणिभूषणं गृहीत्वा. राजानं दास्यति
तत्र नीत्वा राजा दृष्ट्वा मणिकार पुरुषमबोचत् ॥ मणिकारधन्योऽसित्वं एषः भूषणं दृष्ट्वा कृतार्थोऽहं भवति. केन कृतं. कथं कृतं वद ॥ मणि
कारो वाच ॥ भूप. विरूपभिक्षकस्य कार्यमेव ॥ इति श्रुत्वा पुत्री सुदर्शनायै ददाति । तदृष्ट्वा सुदर्शना. विरूपपुरुषस्य कार्यं ति ज्ञात्वा

न ग्रास ॥ तदा स्वच्छाह ॥ पुञ्चोष विचित्रभूषणं न गृह्णति कथं ॥ यं श्रुत्वा सुदर्शना रोषेणा कोष्ठके प्रविश्य तिष्ठति ॥ अथ मणिकारः भि-
क्षुकमवोचत् ॥ भिक्षुकै तद्वाजप्रसादं पट्टबंधं गृह्ण ॥ स्य विज्ञमिभुक् निर्मितमेव कथितं मया ॥ भिक्षुको वाच ॥ मणिकारै तत्प्रसादं
प्रयोजनं किं सुदर्शना दास्यति यदि गृह्णं करोमि नान्यः किमु ॥ अथ भिक्षुकः पुनः जंत्रकारगृहे गच्छति तत्रापि जंत्रमंत्रमहिमा गीतं गा-
यति ॥ यं श्रुत्वा जंत्रकार तमवोचत् ॥ भिक्षुक त्वं ज्ञातं श्रुत्वा कृतार्थो हं भवति भिक्षो दास्यामि गृह्ण ॥ भिक्षुको वाच ॥ जंत्रकार मयि कृपा-
स्ति यदि भिक्षान् कार्यं देहि ॥ इत्याकर्ण्य तस्मै विविधं जंत्रक्रीडक कार्यं ददाति ॥ तदा विरूप भिक्षुक सहर्षेणाति सुंदरं व्यंजन मेकं
करोति उर्ध्वभागे कृतोजलिविरूपमूरुति स्थाप्य चाधोभागे सुदर्शना पुर्ति स्थाप्य पुनरेवं संकेताक्षरैर्परिरुत्प चक्रवर्ति राज्ञा कृ-
तोजलिना त्वत्भजनं करोतीति ॥ पुनरपरं तत्र सुकमयुर राजहंसं करोतु कोकिल हंसादि पंक्षिगणाः कुर्वन्ति गले जंत्रस्थाप्य तत्पु-
भावो वेन एवं नृत्यगीतं करोति सुदर्शना गुमारां वर्जय तत्रेति पथितं ॥ तं जंत्रकारै ईदृशं प्रमुदित हृदया तान् गृहीत्वा राजसभायां
गत्वा समर्पितं ॥ राजा दृष्टुं तपुरे सुदर्शनास्थे दत्वा प्रेषितं ॥ तत्र व्यंजनस्था पंक्षिगणाः स्वंपठन्ति सुदर्शना गुमानं वर्जय २ ॥

क्षमस्वेति चात्रमयुरनृत्यतिविविधप्रकारैः ॥ इतिश्रुत्वा सुदर्शणातिकौतुकभूत्वा तमवोचत् ॥ यंत्रकरैषः सयंत्रत्रपक्षिगणाः केनकृतं
 कथंकृतं ममातिकृत्वाभूतं ॥ तत्कस्यहेतोरिति ॥ यंत्रकरोवाच ॥ सुदर्शणोऽत्रविरूपभिभुकरेकोस्ति तत्समानान्यः सुरूपपुरुषपुरुषो
 नविद्यते गुरोरपिसमानोन ॥ असौपुरुषैकसमागत्य गीतंगायति यंत्रकार्यं च याचयित्वा तदामया तस्मै जंत्रकार्यं दर्शयितुं ॥ ततवि
 रूपपुरुष जंत्रगलेस्थाप्य विविधपक्षिगणा कुर्वन्ति तत्कार्यमेव सर्वं ॥ इत्युक्तमाकर्ण्य सुदर्शणा यंत्रकारमवोचत् ॥ जंत्रकरासौभि
 भुकमाहूयात्रानय शिरप्रसादं ददास्याम्यहं ॥ यंत्रकरोवाच ॥ सुदर्शणोऽस शिरप्रसादं न गृह्णति ॥ सुदर्शनो ददाति यदि गृह्णामितीति
 वदति ॥ इति तदुक्तमाकर्ण्य सुदर्शणा रोषेन फुत्कारं दत्वा एवमाह ॥ जंत्रकरैषः भिभुकः सार्द्धं त्वमपि विष्टांगारे प्रवेशयामि ॥ इतिश्रु
 त्वा जंत्रकराशभूत्वा सहस्रोत्थाय एकदेशे निरीय स्थितः ॥ तदा विरूपभिभुकैक निर्भयेनाऽभिमानाऽस्थिर इति महिमा गीतं कृ
 त्वा लोकमोहं कृत्वा स्थितः ॥ तदा सुदर्शणा सर्वं चिंतयति ॥ विरूपदृष्ट्वा फुत्कारं दत्वा मुरं न दृष्टं ॥ गुरांश्रुत्वा सप्तधा प्रणामं कृत्वा दर्श
 नीयः ॥ इषः पुरुष क्वचिन्नदृष्टं नश्रुतं एवं लोकमोहं कृत्वा भिभुकभे शेन चरति सर्वथा ॥ तदा पिष्टिकारपुरुषेन पिष्टिकाभांजनमेक

मादाय राजसभायामागत्य राजानंददाति ॥ राजोवाच ॥ पिष्टकार महागुणावान्विरूपभिभुक्कैक दृष्टवान तेनात्र राजगृहेस्थित्वा
वकरामतगुणाविशदार्शितं त्वया तमाहूय पिष्टिकांदत्वा च बोधयित्वात्रानय ॥ इति श्रुत्वा पिष्टिकार पुरुष सहस्रागतत्वा विवि
धप्रकारेण बोधं कृत्वा भिक्षुकमवोचत् ॥ भिक्षुकराजाहुतं शीघ्रं विजय ॥ इति श्रुत्वा विरूपैर्बन्धितयति ॥ राजनिगत्वा गुणाविशदार्श
यित्वा बोधं कृतं चाय किमर्थमाहुतं तत्र न गच्छामि सुदर्शणाबोधनं भवति तत्र गच्छामि तस्याये स्थिते सति संयोगं भवति च दूरे
स्थिते वियोगमेव माह इति ध्यात्वा भिक्षुकतमाह ॥ पिष्टिकारसाधुः गच्छामीत्युक्त्वा सुवेलायां पिष्टिकारसार्धं तत्र यजेत ॥
तत्र भिक्षुकमाशीर्वचनं दत्वा प्रणामं करोति ॥ पुनर्वाणावादनं कृत्वा वसंतरागेण अदिभावेन महिमागीतं कृत्वा स्त्रीपुरुषभोगं
स्मृत्वा तिष्ठति ॥ राजा श्रुत्वा एवमाह ॥ धन्य शिभरमृष्टिरतिकौतुकोहं भवति सखगुणावान्विरूप न दृष्टं न श्रुतं ॥ गुणादोषायंते
इति नीतौ कथितोस्ति ॥ कथं कोस्ति चंद्रमुखे शक्रस्य अलिके भगः ॥ सर्ववस्तुपवित्राग्निः सर्वभक्षश्च भस्मकृत् ॥ चातिकोमलप
द्मस्य नालं कंठमयः सदा ॥ सर्वधानुमयो हेमः पर्वतस्यापि हिमं मयः ॥ एते लोके दोषाः सन्ति निर्दोषान् ॥ पुनश्चोके गुणाप्रयो

जनं रूपं किंप्रयोजनं ॥ पुनश्च यथाकेतकीपुष्प कंटमयोपि सुगंधगुणप्रकाशं भवति च विरूपकोकिल सुनादगुणप्रकाशं भवति
 तथा लोके विरूपोपि गुरौ स्मरूप रिति वेदितव्यं ॥ अथ राजा पृच्छति ॥ विश्वभिक्षक एवं गुणवान्विरूपकोपिन त्वां जातिकः ॥ किं देशा
 कृतं किमर्थं भिक्षुकभूतं ॥ भिक्षुको वाच ॥ कामनिद्रास्त्रीगृहणार्थं भिक्षुकभेषेणागतो हं नृपः ॥ वारानस्यां मृगदाव समीपस्थ
 देशे वासकः सुरुपबालरापुत्र विरूपनाम बालरागो हं ॥ पुरा सुदर्शणानाम ^{हि ज पुत्रि} राजपत्नि मां ददाति विरूपं दृष्टुं स्वगृहे पलायिता त
 स्मात्तद्विरहेन भिक्षुकभेषभूत्वा तां प्राप्नु कामना देशदेशांतरभूमित्वागतो हं ॥ इति श्रुत्वा पार्थिवान बोचत् ॥ भिक्षुके कबालराप
 र्थे एवं गुणवान् भिक्षुकभूतं न योग्यं चान्यबालराणि दास्यामि गृहक्षत्रधनादि सर्वं दास्यामि सा विस्मितं कुरु ॥ भिक्षुको वाच ॥ महा
 राजेवं सुरुपा बालराणी लोके क्वचिन्नविद्यते मम विरुके शस्य प्राणसदृशी सेको भवति नान्यथा ॥ त्वत्कृपास्ति यदि तामाहूय देहि
 नान्यः किमु ॥ इत्याकर्ण राजाऽप्राप्य जनाहूयैव मुवाच ॥ भोऽप्राप्य जना तस्मै गृहक्षत्रादि कुटुंबं दत्त्वा तत्र स्थापय ॥ पुनः सुदर्शणा
 नाम बालराणां गत्वा तदुत्तमं कथय ॥ चासौ भिक्षुक अस्मद्गंडारि पाचैकं कृत्वा स्थापय चांतपुरे सर्वत्रा वराणां माकुत दधिकारं मा

कुरु सर्वे ॥ तदा करार्षमंत्रिजना तस्मै गृहशेत्रादि राजप्रसादं दत्वा पार्चकं कृत्वा गृहे स्थापितं ॥ तदा विरूपभिक्षुकः प्रमुदित हृद
या एवं पाचकभूत्वा राजानं भोजनमकरत् ॥ एकस्मिं दिने सुदर्शणा कृतार्थभूत्वा तस्मै वस्त्रादि दक्षिणां ददाति ॥ भिक्षुक तत्सर्वं
गृहीत्वा चैकदिने अर्थिभ्यश्च वंधुजनेभ्यः दानं ददाति ॥ एवं कृत्वा सर्वे पौरजनान् वशं करोति ॥ क्वचिद्नद्रव्येन क्वचित्ज्ञानगुरौः
क्वचिद्विद्विना क्वचित्पुत्राणां दीतिहासकथया ॥ तदा तपुरस्थ सुदर्शणा प्रमुखैः सखिजनाः सप्तपुराणगुरा दृष्ट्वातिहर्षमभूत् ॥ सु
दर्शणा तमवोचत् भिक्षुकात्रा गच्छ त्वहुरामहिमा दृष्ट्वा कृतार्थोऽहं भवति अद्य मे हृदि उदासमेव भूतं त्वत्समानगुरावानत्र क्व
चिन्नविद्यते विरूपभूतोऽपि संकामाकुरु लज्जां च वर्धय ॥ तदा करार्ष भिक्षुकसहसा तत्समीपमागत्य कामविरहेन सुरतरागेन गी
तं गायति ॥ यं श्रुत्वा सुदर्शणा सलज्जया विरहचिन्तेन सवायनयनो भूत्वा कोष्ठे प्रविश्यैवं चिंतयित्वा स्थितः ॥ पुनस्तत्र भिक्षुकं मृ
डंगवादतं कृत्वा वसंतगीतं गायतः ॥ पुनर्महार्दरागेन वंशध्वनिं करोति ॥ एवं नववाद्यानि वाजयित्वा द्वात्रिंशद्वागे गीतं कृत्वा
स्थितः ॥ कदाचित् शूतकार्यं कृत्वा च हतविद्या रणाविद्या गीतविद्यादि चतुर्विधविद्यां कृत्वा सर्ववशं कृत्वा तिष्ठति ॥ क्रमादसौ
स्थित

भिक्षुक सर्वेषां केलिमयरभूत् ॥ ततरेकस्मिन्दिने सखिभिः सार्द्धं स्थित्वा परस्परमंगपृष्ठे स्थित्वा इतस्ततः धावतिरमति ॥ तद्दृष्ट्वा
 सुदर्शणाकोपेन सखिजनानवोचत् ॥ सख्ये किमर्थमसौ वंचकसार्द्धं मेवं रमति तं मुखं द्रष्टुं कथमभिजायभूतं एवं कोलमूर्तिं मापृ
 द्धः ॥ पुनः स्त्रीपुरुषोष्ठित्वा एवं कोलमूर्तिं लज्जा कथं न भवति च वाशनभूतं विहेथक न दृष्ट्वा भिक्षुकभूत्वा जागतं अश्रममको
 ष्ठे माप्रवेशय ॥ विरूपपाचकोवाच ॥ सुदर्शनायेवं मावद आगच्छागच्छ ममंगपृष्ठे स्थापयामि तुक्ते ॥ तदा सुदर्शणारोपेन तस्मै
 पुष्कारंदत्वा ह ॥ भोचंडालपुरुष अस्मद्गृहे मातिष्ठ वहि गच्छ न गच्छति यदि ताडयित्वा वहि द्योरायामि ॥ इत्युक्तमाकर्ण्य विरूपभि
 क्षुक स्मिं कृत्वा ह ॥ सुदर्शने एव मुक्तनयोगं राजात्वं मयि दास्यामीत्युक्तं त्वत्सार्द्धं स्वरूपे गच्छामि एवं मावद र पुनः सखिजनान
 वोचत् ॥ सख्यं राजनिप्रार्थयित्वा शीघ्रं सुदर्शणां देहि मे ॥ तदुक्तमाकर्ण्य सखिजना हीहीकारेण हास्यं कृत्वा स्थितः ॥ ततः सुदर्श
 णारोपेन कोष्ठे प्रविश्यैवं चिंतयति ॥ तेन पितरौ च सर्वलोकान्वोधयित्वा मयि कुत्सां करोत्यथ ह्येकदिने बलात्कारेण संयोगं भ
 विष्यति कथं करिष्यामीत्युक्त्वा वहि प्रवेश्य गुप्तेनैकदेशे निनीयस्थितः ॥ तदा विरूपपाचकैर्दृष्ट्वा सहस्रान्नगत्वा कृतांजलि

ना. तामवोचत् ॥ प्रिये सुदर्शरो. देवेन स्त्रीपुरुषौ संयोगं कृतं मद्भागेन त्वदास्पंदं त्वमपि निर्भयेन सुदृष्टिना मां दर्शय ॥
तदुक्तमाकर्ण्य सुदर्शरासरोषेन. तज्जया स्वासमुत्सृज्य तमाह ॥ भो वंचक किमर्थं तत्रागतं स्वराज्यमैश्वर्यं त्यक्त्वा. देशदे-
शांतरभूमित्वा च भिक्षुकभेदेन तदत्र न तिष्ठ. गच्छ २ तवास्पंदं चाशो हं भवति मयि निरासां कुरु. किंच क्रवर्तिस्त्वमसि
दति अत्यगृहे दासभूत्वा चेति काभिः सहरमति स्त्री एकार्थे पुराण कीर्तिजसभोगं त्यक्त्वा एवं भेदेनात्रागत. धिग्भिकृत्वं जन्मः ॥
लोकैर्ज्ञास्यति यदि सर्वैः कृत्सां करोति ॥ तस्मात्स्वराज्यभोगं स्मृत्वा. शीघ्रं गच्छ २ ॥ तदा कर्णविरूपपाचको वाच ॥ प्रिये त्वं विना. न. कथं
गच्छामि. पतिव्रताधर्मात्माभूतोसि यदि त्वं तच्च वद तथापि कथं वर्जितुमिच्छसि. एवं मा वद. मया ऋणीव तर्तुमभिलाषभूत्वा एवं पुरार्थितं वि-
नाशकृत्वा किमपि कार्यं न सिध्यति ॥ तस्मात्पुरुषकाम्यया ऋणीव तं कुरु शीघ्रं वारानस्यां गच्छामि. आगच्छ ३ पितरौ बोधयिष्यामि हं ॥
मा संकां कुरु ॥ पुनः सर्वे उपहास्यं कृतं. तस्माच्छ्रुतेन त्वं न हृदा दयामि ॥ सुदर्शरो वाच ॥ भिक्षक बहुनोक्तं मे हृदि रसं न भवति मयि
निरासां कुरु. व्रतकर्तुमिच्छति यदि ज्ञातराजपुत्रमादाय ताभिः साईं व्रतं कुरु. इत्युक्तमाकर्ण्य भिक्षुकसरोषेणोच्चस्वरे स्त महापा

पिनी मया स्नेहप्रतिनैवं बोधं कृतं तदपित्वं बोधं न भवति ॥ तदद्यपाशं वंधं कृत्वा वलात्कारेणानयामि ॥ पुनस्तवपितुः अद्विवलं दर्शयामि किं भवति किं करोति ॥ सुदर्शनाह ॥ भिक्षुकत्वं वलात्कारं करोति यदि अहमपि वलात्कारेण स्वयं सूत्रपाशेन वंधनं कृत्वा प्राणात्मागंक रिष्यामि ॥ भिक्षुकोवाच ॥ सुदर्शसोरो मया दातुं घातके दुर्गतौ निमग्नौ भवति तदुर्गतौ बहुदुःखपीडां च भवत्यहन्निशं ॥ एवमात्म घाटकपापकर्तुं कदापि न चिंतनीयं योषिदकुर्वीति ॥ तदा दयिवादकर्तुं मां पालं ॥ कत्याणामुखभोग्य मोक्षगामि भविष्यति यदि व्रतो पवासंकुरु ॥ एतत्पुण्यप्रभावेन नश्यति किं त्विदं सौभाग्यं बांछितं प्राप्य मोक्षगामि भविष्यति एवं बोधकृते तथाप्यबोधं भवति सा कथं ॥ तदा भिक्षुको घोरं मुनिं नदृश्य स्थितः ॥ तदवसरे सखिजना गत्यतो दृष्ट्वैवं माह हा ह्विति ॥ सुदर्शना वक्तुं न शक्यते सलज्ज या हा देव हे भगवन् इति स्वामुत्सृज्याऽधोऽस्येति तिष्ठति ॥ तदा सखिजना संकेतभावं ज्ञात्वा वहिरागत्य स्थितः ॥ अथ विरूपोपि निवृत्त्य पाचकसुखादभोजनमादाय राजानं भोजयति ॥ तदा विरूपभिक्षुकमातरं स्मृत्वा आतंकयैवं चिंतयति ॥ मम मात्रालिंदा या मृगीवतं कृतं चान कृतं उत्तरवार्तां न कथं मया विविधप्रकारैः गुणा विशांकृतो भूत् राजानमपि बोधं कृतो भूत् अद्यापि सुदर्शना

बोधकर्तुं न शक्यते. बलात्कारकृते सति प्राणात्यागं करिष्यामीत्युक्तं. अथ किं करिष्यामि नान्योपायोस्तीति विचिंतयति स्मृतिः ॥ ततः वाराणा
स्यां भिक्षुकवेशमिषीय मंत्रिजनैकतत्रागच्छति. तं दृष्ट्वा विरूपपृच्छति ॥ भो मातृदेशवर्तमानकथं भुवं वा भुवं ॥ इत्याकर्ण्य मंत्रिणा.
पत्रमेकं वृतसूत्रं ददाति ॥ भिक्षुकगृहीत्वा पथति ॥ पुत्राष्टमीवृतप्रभावेनाचिरेण कालेन सुदर्शणा सह संयोगं भवतु सुरुपंच ॥ इ
त्याक्षरं दृष्ट्वा हर्षं करोति ॥ अथ भिक्षुकप्रमुदितहृदया वृतसूत्रं धारयित्वा ॥ मातो ज पटवहं कृत्वा पुनरुत्तरपत्रं दत्वा तत्रान्निवृत्तय
ति ॥ अथैकदिने सप्त राजानः तद्वातांज्ञात्वा सर्वं चिंतयति ॥ विरूपार्थं सुदर्शणा. वीरकुशराजानं वर्जयित्वा स्वगृहं गच्छति ॥ तदथ
वीरकुशराजा भिक्षुकभूत्वा स्वराज्यं त्यक्त्वा गतेति ॥ तदथ तां गृहीष्यामि वयं ॥ पुनः कुशदुमराजापि अथ सुदर्शणाया जौभनव्यर्थत्वं
भवतीति अति अभ्यागतैः कथितं श्रुत्वा स्वस्वदूतं प्रेषयति ॥ तत्र दूते जना उचुः ॥ महाराज समुद्रक सुदर्शणाया स्तारूपव्यर्थं
माकुरु कन्यादानं देहि कुशदुमादि राजानः कथितं क्षमस्व ॥ समुद्रकाजोवाच ॥ दूतजना किमर्थमेवं वदति. वीरकुशस्य प
त्नी सुदर्शणा गृहीतुमिच्छितं ॥ तत्कस्य हेतोः ॥ राजानः उन्मत्त भवति वा किं ॥ दूतजनोचुः ॥ न ज्ञातं प्रसीदतु महाराज. तथापि.

राज्ञामभिलाषं कुरु ॥ राजो वाच ॥ दूतजना विधवाभूतोपि द्वितीय कन्यादानं कर्तुं नीतौ कथितौ नास्ति ॥ इति श्रुत्वा दूतजना निरासया निर्दयः राज्ञे
 रेवं कथितं ॥ इत्याकर्ण्य राजानैव मेवेति कथित्वा निरासया तिष्ठन्ति सर्वे ॥ अथ दुर्मेधाराजैकेन सुदर्शणां हरिष्यामीति विचिंत्य चान्यश्चत्वार
 राजभिः सार्धं संमतं कृत्वा चतुरंगवत्सज्जीकृत्य ससैन्यपौरजनैस्सह सुदर्शणाहरणार्थं तत्र संग्राममागच्छन्ति सर्वे ॥ क्रमात्कन्याकुञ्जनग
 रसमीपस्थोऽयानप्राप्तः सत्र सर्वे वासंकृतं ॥ ततः प्रातःकाले दुर्मेधाराजाः सुदर्शणां देहि ननु यो कुंकृत्वा हरिष्यामीति पत्रैः कंदत्वा हतं प्रेषय
 ति ॥ तदा समुद्रकभूप तत्पत्रं दृष्ट्वा सरोखेणां तपुरेणुविश्व पुत्रग्रे पत्रं पथित्वैव माह ॥ पापिनि तदर्थः स्वमवस्थां भवति तत्रोपाय
 करि त्वमेकास्ति नान्यः ॥ तव शरीरमां संचतुर्भागं कृत्वा राज्ञां दानं दास्यामि शीर्षादास्याम्येकाय कुक्षुंचैकाय पदमेकाय हृदि चैकाय दास्या
 मि तस्माद्यत्नं कुरु त्वया दूर्मते शीघ्रमुत्तरां देहि विलंबमाकुरु ॥ तदा सुदर्शणा सरोखेणोत्थाय मातरि गत्वा माह ॥ माता वयो वियोगं भविष्यति
 इति पितोक्तं । ममार्थं स्वकं माकुरु । पुनर्विस्मरणा कर्तुं न शक्यते यदि ममस्थि गृहीत्वा उद्यानेऽवलोप्य तस्योपरि कर्णिकार पुष्पवृक्षं मवलोप्य तं
 पुष्पमादाय देवेभ्यः पुष्टौ कथं ॥ सर्वं कृत्वा मम संगतिं प्रापयः ॥ तस्मान्मम विस्मृतं माकुरु ह्यहं सत्येन तेभ्यरंगदानं दास्यामि ॥ तदा कर्णस्व

छा हादैव २ हे भगवन्निति नामनुस्मृत्य मूर्च्छा भवति ॥ पुनर्विविधप्रकारैर्विलापं करोति ॥ अलिकं ताडयित्वा च उरस्ताडयित्वा केशान् लुंचयित्वा
भूमौ आवर्तनपरिवर्तनं कृत्वा रुरोद विललाप सुदर्शणादृष्ट्वा बोधं करोति तथापि बोधं न भवति ॥ तदा सुदर्शणो वंचितयति ॥ मम विरहे
नांवा प्राणत्यागं करिष्यति हादैवेति नामस्मृत्वा विरूपभिक्षुकाग्रे गत्वा पादौ प्रणिपत्यैवं प्रार्थितवान् ॥ प्रभो मयि स्नेहप्रीतिभावोऽस्ति यदि म
म पितरौ पारसां त्राणं कुरु पुनर्मयि स्नेहमायां त्यक्तं वा न ॥ विरूपो वाच ॥ प्रिये किमुक्तं तव स्नेहप्रीतिभावं स्मृत्वा स्वराज्यमैश्वर्यं सर्वं त्यक्त्वा
ऽत्रागतोऽहं । तवार्थे बहु दुःखकृतमभूत् । त्वयामुखोऽपि न दृष्टः मयि स्नेहप्रीतिं न करोति ॥ अथ ते किं दुःखं भवति वदः ॥ ततः सुदर्शणात् त
त्सर्वं कथयति ॥ इति श्रुत्वा राजा तमवोचत् ॥ प्रिये संदेहं मा कुरु माभी ॥ तद्भयनाशं करिष्याम्यहं तथापि लोकानां विश्वासं नास्ति धर्म
च । तस्माच्छ्रुत्वा विश्वासं कुरु ॥ इति श्रुत्वा सुदर्शणानमुत्तयादरतया सत्यविश्वासं करोति कथं प्रतिज्ञां पृथिवी सत्याऽप सत्याऽग्नि स
त्यवायु सत्याकाश सत्यत्रिरत्न सत्येति ॥ इत्युक्त्वा कृतांजलिना प्रणिपत्याह । प्रभो तव दासि भवत्यहं सदेति परस्परविश्वासं प्रतिज्ञां
कृत्वा सहर्षेणातिष्ठति ॥ अथानंतरं माता स्वच्छा पुत्रिद्वष्टुमभिलाषं भूत्वा तत्रागच्छति ॥ तदा विरूपपाचकं सह स्थ दृष्ट्वा त्वद्वैवं

अबोचत् ॥ सुदर्शणापुरा विरूपेति मुखदुष्टमपि नेशितं अथनु दंपत्येव संमित्य सह स्थितं । तत्किंचाद्य पितुः स्वमेव भवति सुखं न ॥ इति
 निसम्य सुदर्शणा सलज्जया बाध्या नयनो भूत्वा मातरि प्रार्थितवान् ॥ मातरिक्षा कुशराजपुत्र वीरकुशराजा वार्ता शृणु असौ महावीर विक्र
 मश्चक्रवर्तिः सर्वगुणसंपन्नः महाप्रतापवान् भवति ॥ तथापि विरूपार्थं मया न मानितं ॥ एवंपुरातन कथा सर्वं कथयामासु ॥ पुनरलिंद
 या एवं छलं कृतं सर्वमिति कथितं ॥ अथ किं करिष्यामि तव जामाता सह गच्छामि तच्छरणा स्थोहं कदापि वियोगं न भवामि ॥ मातरसंदेहं
 मा कुरु तेन रक्षां करिष्यामि ॥ स्वच्छा उवाच ॥ पुत्री सत्यं वा न ॥ सुदर्शणो वा च ॥ मातरसत्यमेवं संदेहमा कुरु ॥ विरूपार्थं एवं मया कृतं अ
 लिंदयापि तदर्थं एवं छलं कृतं अशत सर्वं क्षयमभूत् ॥ पितापुरा तस्मै ददामा मेव तस्मान्मम स्वाप्ति सैव नान्यः ॥ इति निसम्य स्व
 छप्रमुदित हृदया पुरुषमवोचत् ॥ प्रभो मा भौसि अस्मद्वांछा पूर्णा भवति लोकेश्वरप्रभावा दस्मन्भागेनासौ वीरकुशराजा जामाता
 भवति इति ज्ञातव्यः ॥ तदा समुद्रकराजा बोधं न भवति न पुतितेन पुनस्त्वं मामवोचत् ॥ स्वच्छे असौ वीरकुशश्चक्रवर्तिराजा भवति
 विना चतुरंगवलैस्तत्र कथमा गच्छति विविध प्रकारैर्निमंत्रणा कृतोपि तत्र प्रवेशितुं न शक्यते एष गुणवान् राजा क्वचि न ज्ञात्वा के